

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas

Pedagogikos katedra

**5 METŲ AMŽIAUS VAIKŲ PAŽANGOS IR PASIEKIMŲ
VERTINIMAS UGDANT LYDERYSTĘ IKIMOKYKLINIO UGDYMO
ĮSTAIGOJE**

Šeimos edukologijos ir vaiko teisių apsaugos studijų programos magistro baigiamasis darbas

Darbo autorius

M16ISH0803 Aurelija Derkintytė

Darbo vadovas

Prof. dr. R. Braslauskienė

Klaipėda, 2019

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 paveikslas. 5 metų amžiaus vaikų gebėjimai užaugus ugdant lyderystę	9
2 paveikslas. Lyderio savybėmis pasižyminčių vaikų bruožai.....	10
3 paveikslas. Vaikų pasiekimų vertinimo metodai.....	12
4 paveikslas. Lyderių vaikų gebėjimai pasireiškia psichosocialiniais gebėjimais.....	15
5 paveikslas. Ikimokyklinio ugdymo proceso vertinimo schema.....	17
6 paveikslas. Vaikų pasiekimų vertinimo ciklo etapai.....	18
7 paveikslas. Tyrimo plano pagrindimo schema.....	21

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Bendroji tyrimo eiga.....	22
2 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų demografiniai duomenys.....	23
3 lentelė. 5 metų amžiaus vaikų demografiniai duomenys.....	24
4 lentelė. Kokybiškas vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimas ugdant lyderystę.....	28
5 lentelė. Vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata ugdant lyderystę.....	29
6 lentelė. 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje svarba.....	30
7 lentelė. Pasiekimų ir pažangos vertinimo reikšmė ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.....	31
8 lentelė. Lyderystės pasireiškimo būdai 5 metų amžiaus vaikams ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.....	32
9 lentelė. Dažnumas ugdant vaikų lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.....	33
10 lentelė. 5 metų vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo ugdant lyderystę tėvų dalyvavimas vertinimo sistemoje.....	34
11 lentelė. Asmeninė patirtis ugdant 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.....	34
12 lentelė. Iškilę sunkumai atskleidžiant vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimą ugdant lyderystę pasižyminčius vaikus.....	36
13 lentelė. V1 tiriamojo atsakymai.....	37
14 lentelė. V2 tiriamojo atsakymai.....	38
15 lentelė. V3 tiriamojo atsakymai.....	40

TURINYS

IVADAS.....	5
I. 5 METŲ AMŽIAUS VAIKŲ PAŽANGOS IR PASIEKIMŲ VERTINIMO UGDANT LYDERYSTĘ IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE TEORINIS PAGRINDIMAS.....	9
1.1. 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata ugdant lyderystę.....	9
1.2. Lyderystės raiška 5 metų amžiaus vaikams ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.....	14
II. 5 METŲ AMŽIAUS VAIKŲ PAŽANGOS IR PASIEKIMŲ VERTINIMO UGDANT LYDERYSTĘ IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE EMPIRINIS TYRIMAS.....	21
2.1. Tyrimo logika.....	21
2.2. Tyrimo metodika.....	22
2.3. Tyrimo etika.....	26
2.4. Tyrimo rezultatų analizė.....	27
2.4.1. Pedagogų nuomonės apie 5 metų amžiaus vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimą ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje rezultatų interpretacija.....	27
2.4.2. Socialinio - pedagoginio tyrimo rezultatų analizė.....	36
DISKUSIJA.....	42
IŠVADOS.....	44
REKOMENDACIJOS.....	46
LITERATŪRA.....	47
SANTRAUKA.....	54
SUMMARY.....	56
PRIEDAI	

IVADAS

Temos aktualumas.

Mūsų šalies ugdymo turinys suprantamas ne kaip griežtai reglamentuota programa, o kaip tam tikras procesas, kuriame svarbi turima vaiko patirtis ir sąsajos su aktualiais socialinės kultūrinės jo gyvenamosios aplinkos poreikiais. Jis užtikrina ugdymo kokybę, padeda išvengti socialinės atskirties ir sudaro kuo palankesnes sąlygas kiekvienam vaikui įgyti, patirti ir plėtoti asmenines kompetencijas (*Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti*, 2015). Tikslios vaikų pasiekimų vertinimo informacijos apie lyderystę šiandien reikia pedagogams, tėvams ir vaikams. Įvertinę vaiko raidą, pažangos lygį galime planuoti veiklą, kurti aplinką, pasirinkti būdus bei metodus vaiko pažangos ir lyderystės vertinimui (Neifachas, 2008).

A. Landsbergienė (2010) teigia, kad lyderystę ugdyti galima vos gimus vaikui, kuo anksčiau bus ugdomos lyderystės savybės, tuo geriau. Penkerių metų berniukas jau gali būti lyderis, teigia A. Havardas (2014), nes jis jau bando tapti geresniu žmogumi ir taip daro įtaką aplinkiniams, pirmiausia savo tėvams. Ugdymo procesas yra neįmanomas be vertinimo. Vertinimas susijęs su ugdymo tikslais ir keičiasi kartu su jais. Pažangos vertinimas užtikrina greitą bei veiksmingą ugdymo proceso grįžtamąjį ryšį ir yra būtina kokybiško ugdymo proceso dalis, svarbiausia švietimo kokybės sąlyga (Neifachas, 2008).

A. Valantino (2012) pateiktame straipsnyje „*Ikimokyklinio ugdymo kokybė*“, plačiai aprašoma ir parodoma, kad kokybiškas ikimokyklinis ugdymas ir pažangos lygis padeda vėliau spręsti daugelį socialinių problemų – skurdą, nedarbą, mažina priklausomybes, gerina akademinius pasiekimus, daro teigiamą įtaką gyvenimo gerovei. Toliau plėtojant ikimokyklinio ugdymo sistemą Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo kokybė tampa ypač aktuali.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų ir lyderystės ugdymas grindžiamas vadovaujantis šiais dokumentais: *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymu* (2011), *Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos vadovu: patikros lapais* (2005), *Valstybinės švietimo strategijos 2013 – 2022 metų nuostatomis* (2013), *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu* (2014), *Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos* (2015), *Vaiko gerovės politikos koncepcija* (2003).

Daugelis autorių aiškinasi, kodėl vieni asmenys tampa lyderiais, o kiti ne, kaip reiškiasi lyderio savybės. Nėra tiksliai apibrėžtos lyderio savybės, nes galima išvardyti beveik visas žmogaus stipriąsias savybes ir dorybes. J. C. Maxwellas (2006) taip apibūdina lyderį: tai tas, į kurį žiūrima su pagarba, kurio asmeniniu sprendimu pasitikima, kuris įkvepia ir uždega, įžiebiamas pasitikėjimą ir viltį, sugebėdamas paaiškinti visa, ko reikia, suprantama kalba. Ch. Barnardas (2003) teigia, kad lyderiui būtinos šios

savybės: įgūdžiai, profesinės žinios, įžvalgumas, fiziniai duomenys, gera atmintis, vaizduotė, ryžtas, ištvermė ir drąsa, iškalba, atkaklumas. A. Havardas (2014) mano, kad lyderystė siejama su ambicija, charizma, gudrumu, išmanymu, gebėjimu gauti reikiamą informaciją ir atsidurti reikiamu laiku reikiamoje vietoje, tačiau nė viena savybė nenusako lyderystės esmės. Autorius teigia, kad lyderiu gimstama, lyderystę galima sieti su charakteriu, temperamentu, patirtimi, tačiau lyderystė nėra išrinktųjų reikalas, tam pašauktas ne vienas kitas, bet daugelis. Svarbu turėti svajonių, nustatyti jų įgyvendinimo terminą ir svajonę tapti tikslu (Čibonis, 2007).

Lietuvoje už ikimokyklinį ugdymą nacionaliniu ir vietos savivaldos lygmeniu atsako viena už švietimą atsakinga kompetentinga institucija – Švietimo ir mokslo ministerija. Tai atitinka šios dienos Europos Sąjungos ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo rekomendacijas. Sukurti teisiniai pagrindai, užtikrinantys ikimokyklinio ugdymo sistemos funkcionavimą šalyje, sudarytos sąlygos į ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikimą įsitraukti ir privačiam sektoriui. Nacionaliniu mastu paskelbta ir vykdoma ikimokyklinio ugdymo plėtros 2011–2013 metų programa, kurios tikslai ir uždaviniai dera su Europos Sąjungos rekomendacijose formuluojamais ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo prioritetais (Jankauskienė, 2012).

Problemų iširtumas. R. J. Marzano (2005), remdamasis B. S. Bloomu, M. D. Engelhart, E. J. Furst, W. H. Hill, D. R. Krathwohl (1956), pažymi, kad vertinimas tai labai svarbus procesas, jis svarbus norint susidaryti tinkamą nuomonę apie asmenį, lyderio savybes. Mokslininkai tyrinėjantys vaikų pasiekimų vertinimą ir lyderystės ugdymą: P. Black, D. Wiliam (2001), G. Dahlberg, P. Moss, A. Pence, (2001), G. F. Hoban (2002), L. Kraujutaitytė (2003), P. T. Knight, M. Yorke (2003), T. R. Gruskey (2004), R. Laužackas (2005), M. Brejer (2005), L. Žadeikienė (2006), R. Sabaliauskienė, R. Rimkienė (2009). V. Šilingienė, 2012 ir kt. analizuoja lyderio asmenybę, lyderystės reiškinių elementus. Minėti mokslininkai pripažino lyderiui svarbias prigimtines savybes, įgytas žinias ir nuolatinį sugebėjimų vystymą bei tobulinimą. Nors lyderystės tyrimai nuolat intensyvėja ir plečiasi, jų poreikis išlieka aktualus visose švietimo sistemos pakopose. 2007 m. pradėtas vykdyti švietimo vadybos kaitos projektas „Lyderių laikas“, tačiau pasigendama literatūros nagrinėjančios vaikų lyderystę. Australijos Čarlzo Darvino universiteto doc. dr. D. Szarkowicz (2006) aprašė, kaip kokybiškai atlikti ikimokyklinio amžiaus vaikų vertinimą ir jį fiksuoti kasdienės veiklos metu. Mokslininkė pabrėžia, kad vertinimas dažniausiai apibrėžiamas kaip įrodymų surinkimo procesas ir sprendimo dėl jų surinkimas, o sprendimą galima priimti tik tuomet, kai surenkami kokybiški rodymai.

2007 m. pradėjus vykdyti švietimo vadybos kaitos projektą „Lyderių laikas“ jam įtakos turėjo 2005 m. Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijos pakviesti profesionalūs lyderystės dėstytojai iš

Didžiosios Britanijos. Remiantis jų parengta ataskaita, buvo paruoštas projektas ES lėšoms įsisavinti. Nuo tada išleista monografija „*Lyderystė mokymuisi*“, kurioje pateikiami autoriai nagrinėjantys lyderystės temą ir ją daugiausiai domėjosi S. Jonušaitė (2007), R. Ališauskas (2007, 2009, 2010), R. Dukynaitė (2007, 2009), S. Plienaitytė (2007), O. Visockienė (2007), E. Pranckūnienė (2007), J. Valuckienė (2007). A. Skarbalienė (2015) analizavo lyderystės ugdymą ir jo pastebėjimą ikimokykliniame amžiuje plėtojant iki paauglystės. Užsienio šalių mokslininkai jau yra nustatę, kad ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje lyderystės aplinkoja yra reikšminga ir svarbi (Harris, 2001; Hopkins, Jackson, 2003; Fullan, 2002; Harris, Muijis, 2011; Lambert, 2011).

Iš atliktų tyrimų matome, kad vaiko pasiekimų vertinimo ir lyderystės vertinimo problema yra aktuali, tačiau mažai tirta. Tai suponuoja darbo *mokslinę problemą* – kokios 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo galimybės ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?

Objektas: 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimas ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Tikslas: išanalizuoti 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo galimybes ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teorinius pagrindus.
2. Ištirti pedagogų nuomonę apie 5 metų amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo galimybes ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.
3. Ištirti 5 metų amžiaus vaikų, pasižyminčių lyderio savybėmis, pažangos ir pasiekimų vertinimo galimybes ugdant jų lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, pusiau struktūrizuotas interviu, testas „ketvirtas nereikalingas“ socialinis pedagoginis tyrimas, turinio analizės metodas.

Darbas grindžiamas šiomis **filosofinėmis nuostatomis:**

Humanizmo filosofija. Humanistai (A. Maslovas, K. Rodžersas, 2006) vertinimo idėją sieja su ugdymu, kuris padeda ugdytojams ir ugdytiniams suvokti savo poreikius, laisvai realizuoti savąsias galias bei skatina asmenybės tapsmą ir sklaidą. Akcentuojama pagarba vaikui kaip asmenybei, garantuojančiam gyvenimą ir elgesį pagal savo prigimtinių teisių norą. Bus naudinga ir prasminga, kai jautriai ir humaniškai, pagarbiai bus atsižvelgta į visas ugdymo sėkmes ir nesėkmes. Humanistiniu požiūriu vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimas ugdant lyderystę turi padėti ugdytiniui suvokti save, savo problemas, saviraidos tikslus ir transformuoti juos į veiklos motyvus. Jie kritiškai vertina tradicinį, klasikine

konceptija grindžiamą vertinimą, neigia socialinį užsakymą kaip ugdymo tikslų ištaką. Propaguoja mokymąsi ir vertinimą pagrįstą bendravimu ir bendradarbiavimu, kurio pagrindinė idėja – nusiteikti sąveikauti su ugdytiniu kaip realybe, įsivaizduoti save ugdytinio padėtyje, įsijausti į jo išgyvenimus, atvirai ir nuoširdžiai su juo bendrauti. Šių filosofų teigimu grindžiama darbo teorinė dalis, akcentuojamas laisvas ugdymas, vertinimas tik pagalbinė priemonė pedagogui. Šios teorijos idėjos pritaikytos aprašant vaikų lyderystės apibūdinimą.

Konstruktyvinė filosofija. Konstruktyvistiniu požiūriu (A. Wendto, 1999) lyderystės ugdymas yra aktyvus ir konstruktyvus procesas, kurio metu derinama ir vertinama kiekvieno turima unikali patirtis ir įgyta informacija. Mažinama socialinė distancija tarp pedagogo ir ugdytinio. Lyderystės procesas apibrėžiamas besimokančios organizacijos kultūros terminais. Jie teigia, kad vertinimą nėra tyrimas tikrąja šio žodžio prasme, o daugiau mokymosi procesas, kurį galima apibūdinti kaip tęstinį ir divergentinį procesą. Konstruktyvinė filosofija atmeta idealios realybės egzistavimą ir priima subjektyvesnę - interpretatyviąją epistemologiją, kuriai „rūpi individas, bandymas suprasti subjektyvų žmogiškosios patirties pasaulį“. Šios teorijos idėjos pritaikytos kuriant „ketvirtas nereikalingas“ testą, nes vertinama kiekvieno vaiko turima patirtis, informacija ir žinios.

Darbo struktūra: magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, du skyriai, diskusija, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, santraukos lietuvių ir užsienio kalbomis. Darbo apimtis 66 puslapiai, 15 lentelių, 7 paveikslai, 2 priedai, panaudos literatūros sąrašas 80 mokslinės publikacijos.

I. 5 METŲ AMŽIAUS VAIKŲ PAŽANGOS IR PASIEKIMŲ VERTINIMO UGDANT LYDERYSTĘ IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE TEORINIS PAGRINDIMAS

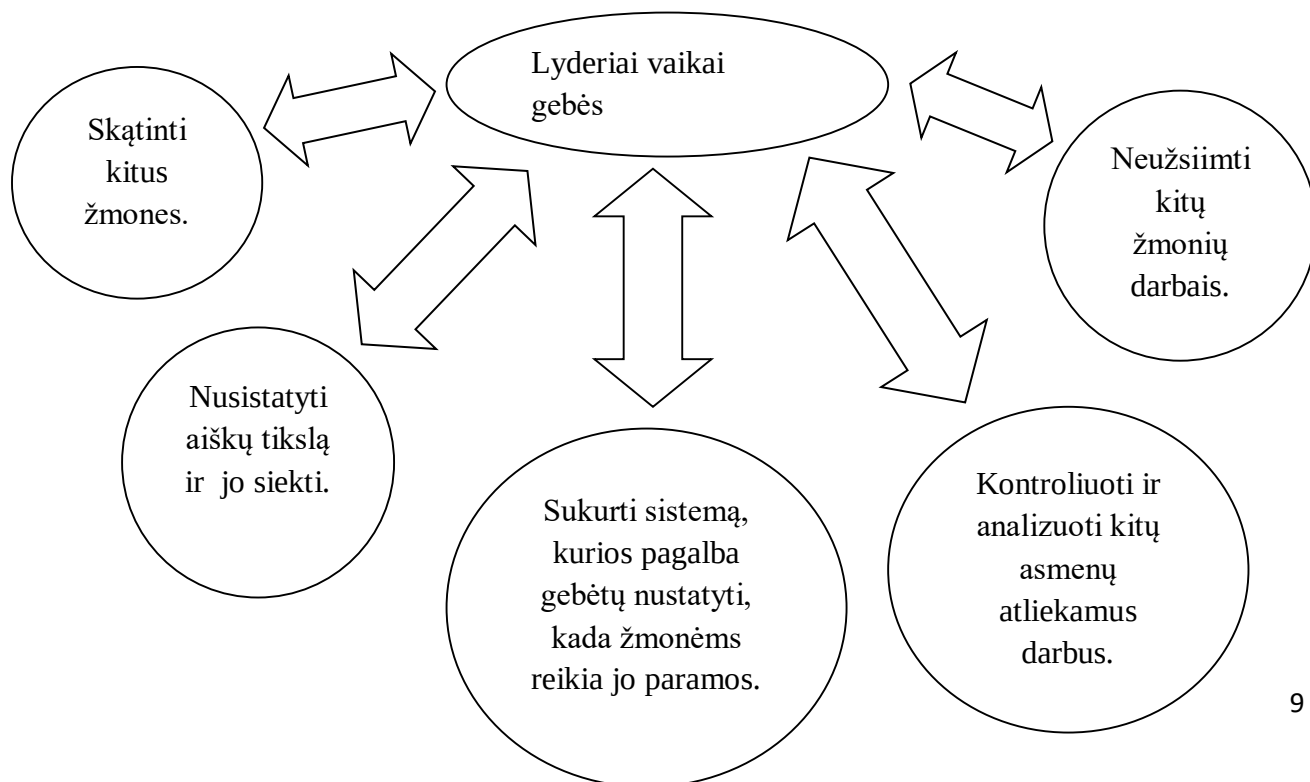
1.1. 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata ugdant lyderystę

Pristatant 5 metų vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratą ugdant lyderystę, visų pirma reikia išsiaiškinti, kaip mokslinėje literatūroje pateikiama *lyderystės* samprata ir esmė.

Žodis „*lyderis*“ kilęs iš anglų kalbos žodžio „*lead*“, reiškiantį kelią arba keliauti. Angliškas žodis „*leadership*“ į lietuvių kalbą gali būti verčiamas dvejopai: vadovavimas arba lyderiavimas. Lyderystė egzistuoja nuo tų laikų, kai žmogus pradėjo mąstyti apie save ir jį veikiančias aplinkybes. Kaip mokslui svarbus reiškinys pradėtas tirti XX a. septintajame dešimtmetyje. Daugelis autorių (Senge, 2008; Skaržauskienė, 2008) pabrėžia lyderystės svarbą ir aktualumą ugdymo kontekste, tačiau lyderystės teorijas sunku apibendrinti ar palyginti, nes jos remiasi skirtingais požiūriais. Įvairūs autoriai (Želvys, 2001; Stoner, Freeman, Gilbert, 2005; Northouse, 2009 ir kt.) pabrėžia tam tikras bendras lyderystės dimensijas, tačiau akcentuoja kitokias savybes ir ypatybes, vartoja skirtingus terminus. Lyderystė apibrėžiama kaip ypatingų žmogaus *bruožų arba savybių* derinys, išskiriantis lyderius iš kitų individų.

Ugdant 5 metų vaikus, galima išugdyti tokius lyderius, kuriuos aprašo Bodo Schafen ir Boris Grundl (2013). Tai bus vaikai, užaugę jaunuoliais, kurie gebės:

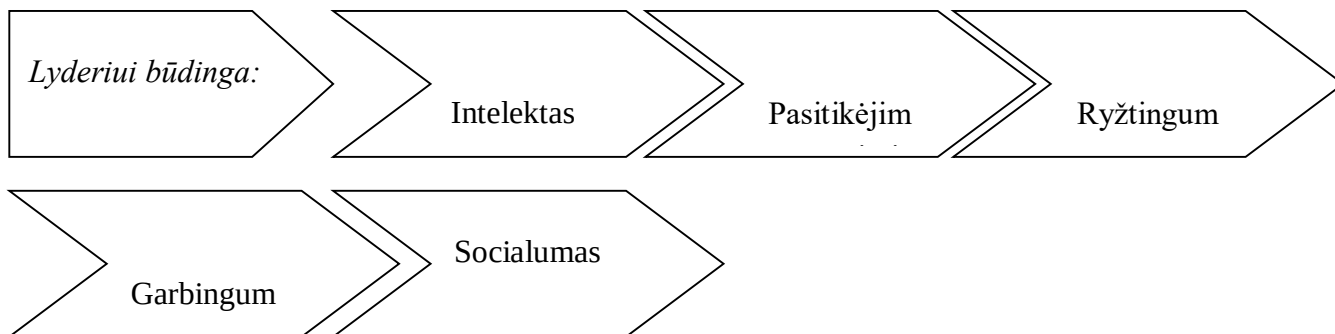
Dažniausiai mokslinėje literatūroje pateikiami 5 kriterijai kuriais pasižymi lyderiai tai pateikta 1 paveiksle.

1 pav. 5 metų amžiaus vaikų gebėjimai užaugus ugdant lyderystę (sudaryta darbo autorės 2019 m. balandžio 20d.).

Šių autorių požiūrius į lyderystę vienija tai, kad žmogaus įgytos savybės yra svarbios, norint tapti ir išlikti lyderiu.

P. G. Norhouse (2009), apibendrindamas visas lyderystės tyrimų studijas, pateikia penkių lyderiams būdingų bruožų sąrašą. Antrame paveiksle pateikiami lyderiams būdingi bruožai atsižvelgiant į autorių.

2 pav. Lyderio savybėmis pasižyminčių vaikų bruožai (sudaryta darbo autorės 2019 m. gegužės 06 d.).

1. *Intelektas*. Pasak P. G. Northouse (2009), intelektas yra tiesiogiai susijęs su vaiko lyderyste. Mokslinių tyrimų metu buvo nustatyta, kad ugdytinių lyderių intelektas yra aukštesnis už ne lyderių vaikų. Intelektas apibrėžiamas kaip savybė, padedanti ugdytiniui spręsti sudėtingas problemas. Ši savybė akcentuojama daugelyje tyrimų.

2. *Pasitikėjimas savimi*. Tai gebėjimas tvirtai jaustis aplinkoje dėl savo turimų žinių ir įgūdžių. Pasitikėjimą sudaro savivertė, saviklioja ir tikėjimas savo sugebėjimais siekti tikslų bei vykdyti permainas.

3. *Ryžtingumas*. Ryžtingam lyderiui būdingos šios savybės: iniciatyvumas, atkaklumas, dominavimas ir veržlumas. Ryžtingi lyderiai ne tik vadovauja grupėje priimtomis taisyklėmis, bet ir patys imasi iniciatyvos – kuria kažką naujo, kelia naujus tikslus, vykdo tai kas nurodyta.

4. *Garbingumas*. Lyderiams būdinga savybė, apimanti sąžiningumą, ir patikimumą. Garbingi lyderiai įkvepia pasitikėjimą kitiems, jie lojalūs, patikimi ir teisingi.

5. *Socialumas*. Pasak P. G. Northouse (2009), tai lyderio polinkis ieškoti malonių socialinių santykių. Socialūs lyderiai – tai palankiai nusiteikę, mėgstantys bendrauti, mandagūs, taktiški. Tokie lyderiai teigiamai veikia grupės narius, padeda susidoroti su kilusiais sunkumais (Norhouse, 2009).

Vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimas yra svarbus visiems ugdymo dalyviams – auklėtojams, tėvams ir vaikams. Ugdymas ir vertinimas yra glaudžiai susiję. Vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimas padeda pedagogui išvelgti vaiko ugdymo ir ugdymosi galimybes, nustatyti spragas ir problemas (Neifachas, 2008), tačiau V. Songailienė (2008) pažymi, kad vertinimas padeda tobulinti ugdymo procesą, numatyti ugdymosi kryptis.

Auklėtoja pagal pasirinktą metodą planuoja, atlieka vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimą, informuoja tėvus, darželio vadovus. Pedagogas analizuoja, koreguoja ugdymosi procesą, pasirenka veiksmingiausius ugdymo metodus, būdus, priemones, užduotis (Neifachas, 2008). V. Indrašienė, G. Žibėnienė (2014) akcentuoja, kad pedagogas planuodamas ugdymo procesą turi pasirinkti tinkamiausią turinį ir jo formą ugdant vaikus, tada vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimas bus kokybiškas.

Jau keletą metų Lietuvoje aktyviai diskutuojama dėl ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo pasiekimų vertinimo, siekiant užtikrinti ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo kokybę (Bernotienė, Juraitienė, 2011). Pasak A. Kupčinsko (Vertinimas ugdant, 2012), vertinimas ugdyme visada buvo ir tebėra opi problema. Dažnai jis asocijuojasi su formalia kontrole, kritika, baime, o iš tikrųjų vertinimas yra galimybė įsivertinti, nustatyti savo (ar kito) gebėjimus, numatyti tobulėjimo kryptis.

Kaip teigia O. Monkevičienė ir kt. (2011), šiuolaikiniu požiūriu, vertinimas yra tęstinis procesas, apimantis nuolatinį vaiko stebėjimą, ugdymo(si) įrodymų užrašymą, kitaip sakant, vaiko veiklos – ką jis daro ir kaip jis tai daro – nuolatinį pedagoginį dokumentavimą. Pedagoginis dokumentavimas tai yra nematomo pedagoginio proceso vyksmo pavertimas matomu:

- užrašant vaiko samprotavimus, pasikalbėjimus su kitais vaikais, pokalbius su pedagogu;
- surenkant vaikų darbus (piešinius, aplikacijas, rašymo, skaičiavimo pavyzdžius) ar darbų nuotraukas;
- aprašant vaiko dalyvavimo individualioje veikloje, mažos grupelės veikloje, visos grupės veikloje ypatumus;
- aprašant vaiko elgesio įprastinės ir netikėtose situacijose, įprastoje ar pasikeitusioje aplinkoje ypatumus;

Planuodami ugdymo turinį pedagogai vykdo ugdytinių vertinimą, kaupia ir fiksuoja vaikų pažangą vaikų dienoraščiuose, rengia tėvų apklausas ir kt. Siekiant individualizuoti ir diferencijuoti ugdymo turinį pedagogams siūloma;

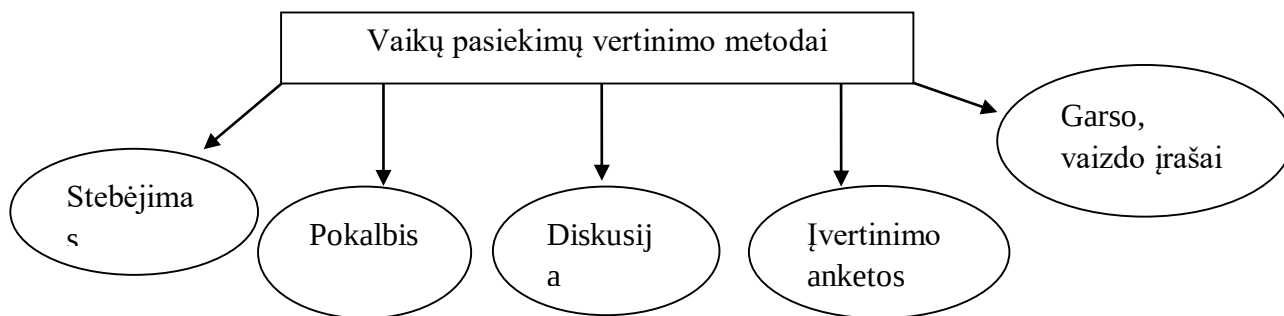
- derinti frontalią ugdymą su ugdymo individualizavimu ir diferencijavimu;

- į vaikų pažangos vertinimą aktyviau įtraukti tėvus, ne tik renkant informaciją apie vaikus, bet ir supažindinant tėvus su vaikų pažanga ir įtraukiant juos į vaikų individualizuoto ugdymo kūrimą;
- kuriant individualizuotą ugdymą vadovautis pateikta veiksmų seka.

Pagrindinis vaikų pasiekimų vertinimo metodas yra stebėjimas (žr. 3 pav), kuris leidžia pažinti vaiką, įžvelgti jo poreikius, ugdymosi galimybes, pastebėti grupėje esančius lyderius. Stebėjimas vyksta natūralioje aplinkoje, nes vaiką pedagogas stebi užsiėmusį veikla, bendraujant su draugais grupėje (Randienė, Gudauskienė, 2012). Stebėjimas užtrunka, nes: reikia skirti laiko pačiam stebėjimo procesui, taip pat pasižymėtoms pastaboms interpretuoti, o kai kuriais atvejais – ir perrašyti ar atspausdinti. (Szarkowicz, 2006). Vaiko stebėjimas padeda pedagogui pritaikyti veiksmingą ugdymąsi pagal jo galimybes ir poreikius. (Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014). Individualūs pokalbiai su vaiku užima labai daug laiko, galima kalbėti su vienu vaiku. Pedagogas skatina vaiką kalbėti arba leisti jam pasirinkti laiką, kada jis norėtų pasikalbėti. Šis metodas mažai naudojamas ugdyme. Diskusija nenaudojama, nes vaikai dar nesugeba aptarti savo veiklos ir pan. Įvertinimo anketos ir vaizdo įrašai rečiau naudojami, nes pedagogas daugiausiai laiko praleidžia veiklose su vaikais (Bernotienė, Juraitienė ir kt., 2012).

Pagrindinis dalykas vertinant tai – pozityvios sąveikos su vertinamuoju užtikrinimas ir vertinamojo pasitikėjimas (Laužackas, Teresevičienė, Stasiūnaitienė, 2005).

Dažniausiai mokslinėje literatūroje pateikiami 5 vertinimo metodai pateikti 3 paveiksle.

3 pav. Vaikų pasiekimų vertinimo metodai (sudaryta darbo autorės 2019m. vasario 05d.).

Daugelyje užsienio šalių, siekiant įvertinti vaikų pažangą ir pasiekimus naudojamas stebėjimo metodas. Norvegijoje stebint vaikų pažangą viskas yra užrašoma ir analizuojama, visa tai atliekama įvairiose veiklose. Norvegijoje vaikų pasiekimai ir pažanga apibendrinama kelis kartus per metus. Švedijoje panašiai, kaip Lietuvoje informacija apibendrinama du kartus per metus ir aptariama su tėveliais ir vaikai yra stebimi kiekvieną dieną. Estijoje vaikai stebimi pagal pedagogo planą. Stebima ir fiksuojama situacija, kurioje vaikas dalyvauja. Anglijoje nuolat stebima vaiko individuali pažanga,

kurioje yra nurodomi 9 vaiko gebėjimai pagal skalę. Kanada ir JAV dėmę skiria vaikų testavimui, pagal parengtus klausimus (Bernotienė, Juraitienė, 2011).

Vertinimo būdų ir metodų yra labai daug, tačiau jie visi turi ugdyti vaikus, o ne slopinti, skatinti, bet ne bausti, neskirstyti vaikų, nežeisti, pedagogas turi fiksuoti kiekvieno vaiko individualią pažangą ir gebėjimus, o ne lyginti vaikus vienus su kitais pagal gabumus ir galimybes (Jonynienė, 2004).

Vaiko pasiekimams vertinti nederėtų naudoti testų, anketų, dirbtinių eksperimentinio bandymo situacijų, nes tai labai trikdo vaikus (Jankauskienė, Monkevičienė, 2006).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo metodiniuose reikalavimuose (2012) apibūdinama, kad ugdymo įstaigose vaikų vertinimas organizuojamas taikant įvairias strategijas ir siekiant įvairių tikslų. Svarbiausias 5 metų vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo tikslas - nustatyti esamus ugdytinių gebėjimus bei numatyti tolesnio ugdymosi gaires. Vaikus vertiname tam, kad:

- pažintume vaiką (ugdymo(si) poreikius, interesus, pomėgius, galias, stilių, charakterio ypatumus, kultūrinius skirtumus);
- atskleistume vaiko pastangas ir pažangą bei skatintume jo ugdymąsi;
- apmąstytume (reflektuotume) įgyvenintus programos tikslus ir uždavinius;
- planuotume tolesnio ugdymo perspektyvas individualiai kiekvienam vaikui ir vaikų grupei;
- apibendrinę sukaupę vertinimo informaciją, koreguotume ugdymo planus;
- pateiktume vertinimo informaciją vaikui, vaiko tėvams ir kitiems ugdytojams.

Apibendrinant galima teigti, kad egzistuoja daugybė lyderystės teorijų ir lyderystės tyrimų. Šiuolaikinės lyderystės paradigmos kitimas praplėtė lyderystės sampratą. Pastaruoju metu mokslinėje literatūroje pateikiama daugybė įvairiausių lyderystės apibrėžimų bei sampratų. Lyderystė suvokiama kaip reiškiny, kurio esmė skatinti, daryti įtaką kitam žmogui ar grupei. Lyderis turi pasitikėti savimi ir savo sprendimais. Lyderiais tampama ir ankstyvoje vaikystėje, tačiau juos reikia pastebėti ir tinkamai nukreipti. Pedagogas turi susiplanuoti kokių metodu vertins grupėje esančius ugdytinius, kaip pastebės vaikus lyderius. Tinkamai parinktas metodas – tai pagalbinė priemonė auklėtojais norint įvertinti vaikus ir juos apibūdinti. Pasirinkęs įvairius metodus pedagogas gali padėti atsiskleisti vaikui, paskatinti jo saviraišką bei lyderystę. Vienas iš pagrindinių vaikų pasiekimų vertinimo metodų yra vaikų stebėjimas. Stebint vaikus įvairių veiklų metu pedagogas žino, kur yra daroma vaiko pažanga, ir kur jam reikėtų pasistengti. Taip pat vienas svarbiausių pedagogų savybių yra vaikų pažinimas ir galėjimas juos tinkamai įvertinti.

1.2. Lyderystės raiška 5 metų amžiaus vaikams ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje

Plėtojant ikimokyklinio ugdymo sistemą Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo kokybė tampa ypač aktuali. Ikimokyklinio ugdymo institucija orientuojantis į veiklos kokybę, kokybės koncepcija tampa ypač aktuali, nes nuo jos priklauso veiklos kokybės diegimas, organizacijos kultūros kūrimas taip pat organizacijos veiklos sėkmingas vystymasis. Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo kokybė grindžiama normatyviniais švietimo dokumentais (LR švietimo pakeitimo įstatymas, 2011; Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos, 2003 ir kt.). Jie lemia ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų ir pedagogų orientacijas vaikų ugdymo kokybei, rezultatų vertinimui ir įsivertinimui, projektuoja pedagogų veiklą, reprezentuoja tam tikras ugdymo vertybes, reikšmingas kokybės prasmių sampratai bei vaikų lyderystės raiškai ugdymo įstaigoje (Martišauskienė, 2008).

A. Makutėnienė (2014) teigia, kad pedagogai savo darbo praktikoje vis dažniau pastebi lyderius tarp vaikų. Pastebima, kad lyderiai iniciatyvūs, organizuoti, be didelių pastangų suburia vaikus, užmezga pokalbį su jais, tačiau neretai „užgožia“ pašnekovus savo garsiu kalbėjimu, ginčais, idėjų „primetimu“. Tai smalsūs, žingeidūs vaikai, sukaupę daug informacijos, gausios teigiamos socialinės patirties, turintys aukštą savivertę, gebantys save atskleisti visose kompetencijose. Tokie vaikai nesunkiai suburia aplink save grupę, kuri jiems paklūsta. Lyderystė - gebėjimas padėti ugdytis kitiems, mokytis iš kitų ir paveikti kitų mokymąsi, tai bendras ugdymosi procesas, padedantis siekti geresnių ugdymosi tikslų. Daugelis pedagogų pastebi, kad grupėje vaikas lyderis, jaučiasi „it žuvis vandenyje“, jis pasitiki savimi, drąsiai reiškia savo nuomonę tiek vaikams, tiek ir kitiems pedagogams, noriai ir aktyviai dalyvauja veiklose, atsakinėja ir pats užduoda klausimus, sunkiai išlaukia, kol pasakys savo nuomonę kiti. Vaikai lyderiai veiklose dominuoja, neleidžia pasireikšti kitiems vaikams, bet jie dažnai pedagogams pasiūlo veiklai, padeda suorganizuoti bei puikiai pasireiškia švenčių metu, kūrybinėje veikloje, padeda suburti bendraamžius kūrybai, pasiūlo idėjų. Lyderiai nuolat dominuoja ir nori būti pirmi, jie vadovauja, nori išsiskirti, pasirodyti, jiems stinga kantrybės, pakantumo, tolerancijos kitiems vaikams, jie drąsiai reiškia savo nuomonę, nesiskaito su kitų, reikalauja iš visų daug dėmesio. Remiantis R. F. Bowmano (2013) nuomone, aktyvesni vaikai, turintys vidinę motyvaciją, pasižymi lyderiams būdingomis savybėmis kur kas labiau nei tie, kurių veiksmai yra skatinami išorinių veiksnių, t.y. netiesioginių motyvų. Pagrindiniai lyderystės gebėjimai - mokėjimas išklausyti kitą, kitų problemų identifikavimas, interesų sužadinimas, o iniciatyvumas ir aktyvumas sudaro prielaidas atsiskleisti lyderystės gebėjimams.

Kaip teigia L. Lambert (2011), skatinant lyderystės gebėjimus, didelę reikšmę turi ir aplinka, kuri padeda vaikams ugdytis, lavėti ir mokytis. Nuo aplinkos įtakos priklauso, ar vaikas turi galimybę su įgudimu dalyvauti lyderystės veikloje. Aplinka gali įtakoti vaiko besikeičiantį požiūrį į aplinkinį pasaulį,

siekimą aukštesnės dorovinės kultūros, padėti spręsti sudėtingus klausimus, sudaryti sąlygas ir kitiems patirti panašių dalykų bei mokytis.

Vienas iš pagrindinių psichosocialinių gebėjimų – tai vaikų gebėjimas vadovauti. Dažniausiai nurodomi požymiai žr. 4 pav., kuriais pasižymi vaikai turintys tokį gebėjimą:

4 pav. Lyderių vaikų gebėjimai pasireiškia psichosocialiniais gebėjimais (sudaryta darbo autorės 2019m. vasario 05d. Remiantis Šimelionienė, 2008).

Z. Vasiliauskaitė (2012) teigia, kad gebėjimas būti lyderiu pasireiškia jau ikimokyklinio amžiaus vaikams. Šiame amžiuje kai kurie berniukai ar mergaitės sugeba siekti asmeninių tikslų patraukdami, įtraukdami bendraamžius. Bet ilgainiui tie jauni lyderiai kažkur prapuola, todėl, kad nebuvo toliau puoselėjamos prigimtinių lyderio savybės. Autorės manymu, pirmiausia reikėtų vaiką:

- Skatinti tyrinėti savo aplinką ir suvokti ją naujai. Tėvai savo laikysena ir bendravimu turėtų skelbti vaikui svarbią žinią – pasaulis yra didelis, nuostabus ir labai įdomus. Tik savarankiškai siekdamas įveikti iškilusius sunkumus, vaikas išmoks atkaklumo, o nesėkmės suteiks patirties. Skatinti vaiką

kūrybiškai mąstyti, ieškoti kitų būdų, kaip pasiekti tikslą, – tai viena iš svarbiausių užduočių ugdat lyderį;

- Skatinti vaiką labiau pasitikėti savimi ir siekti sėkmės. Kai kurie tėvai, manydami, kad svarbiausia ugdyti atsakingumą, labai kritikuoja ar net baudžia vaiką, ištikus nesėkmei. Tada vaikas labiau rūpinsis ne siekti sėkmės, o tuo, kaip išvengti nesėkmės. Tokia nuostata ypač slopina iniciatyvumą ir kūrybiškumą, kaip įveikti sunkumus, ieškojimą. Todėl labai pravartu su vaiku kalbėtis apie iškilias asmenybes, kurios daug nuveikė pasirinktoje srityje, ir „siųsti“ vaikui žinią – jei kažkas gali, vadinasi, gali ir tu, tik reikia negailėti pastangų;

- Džiaugtis vaiko svajonėmis ir skatinti jas paversti savo gyvenimo tikslu;
- Padėti vaikui apsibrėžti savo interesus. Aišku, yra vaikų, kurie nuo ankstyvos vaikystės jau žino, kuo bus užaugę, tačiau tokių yra ne daug. Būtina stebėti, kad maksimaliai pasistengtų ir nuoširdžiai išbandytų save pasirinktoje veikloje, o nebėgtų nuo jos susidūręs su pirmaisiais sunkumais;

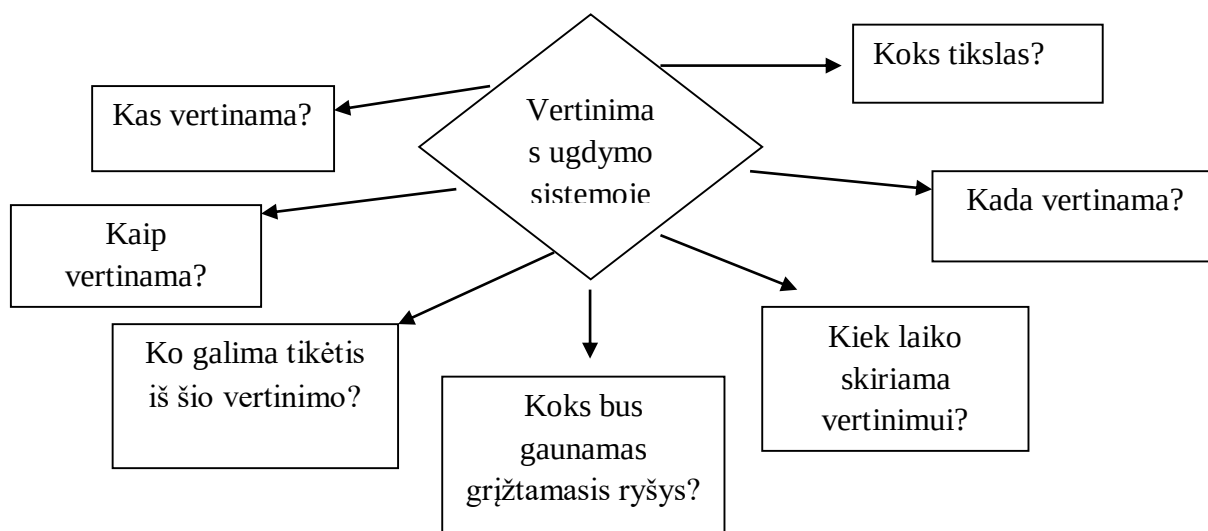
- Bendrauti su vaiku, kalbėtis su juo. Lyderis – tai žmogus, mokantis reikšti savo mintis taip, kad kiti jį suprastų, juo patikėtų ir pasitikėtų. Tačiau tam reikia pažinti žmones. Psichologijoje kitų pažinimo mokomasi pradedant nuo savęs pažinimo. Tėvai turėtų dalytis savo nuomonėmis, požiūriais ir jausmais su vaiku. Tik taip jis pats išmoks atpažinti, įvardyti ir suprasti pirmiausia savo, o paskui ir kitų žmonių vidinį pasaulį. Tikras lyderis visada turi gero psichologo savybių. Tačiau savęs ir kitų žmonių pažinimas neatsiejami nuo pagarbos – sau ir kitam (Vasiliauskaitė, 2012).

Neįmanoma išskirti vieno bruožo, būdingo visiems lyderiams. L. Segil (2002) išskiria lyderiams būdingas kompetencijas, kurių raiška labai priklauso nuo sąlygų, kuriomis veikia lyderis: įkvėpimas/uždegimas veikti, charizma, pragmatinis protas, atvirumas ir optimizmas, pasitikėjimas /patikimumas, įsipareigojimai ir atsidavimas, įžvalga, gebėjimas prisitaikyti prie situacijos bei rizikos baimės nebuvimas. Visos lyderio savybės gali būti ugdomos, tačiau jų ugdymas nėra lengvas dalykas, nes susijęs su asmenybės bruožų keitimu. Su pasaulimą atitinkančia veikla susijęs vidinis entuziazmas gali tapti vienu iš svarbių motyvų ugdyti lyderio veiklai svarbias savybes. Vidinio lyderio pagrindinis veiklos motyvas - realizuoti asmeninį pasaulimą, o tam lyderis visada turi daugiau motyvų pasirinkti aplinkos atžvilgiu pozityvią veiklą, siekdamas padaryti aplinką gražesnę, sukurti ką nors, kas visiems patiktų ar palengvintų gyvenimą ir t.t.

Planuojant vaiko vertinimą reikia nuosekliai išdėstyti vaiko veiklą pagal jo raidos ir ugdymosi logiką, atitinkančią vaikų patirtį, gebėjimus ir ugdymosi galimybes (Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė, 2009).

Vertinimo – planavimo ciklas sustiprina vaikų ugdymosi galimybes ir remiasi prigimtiniu vaikų smalsumu, turimomis žiniomis, įgūdžiais, interesais ir patirtimi. Sistemingai stebėdamas vaikus ir naudodamas kitas tinkamas strategijas pedagogas kuria trumpalaikius ir ilgalaikius planus, atliepiančius vaikų poreikius (Sabaliauskienė, Rimkienė, 2009).

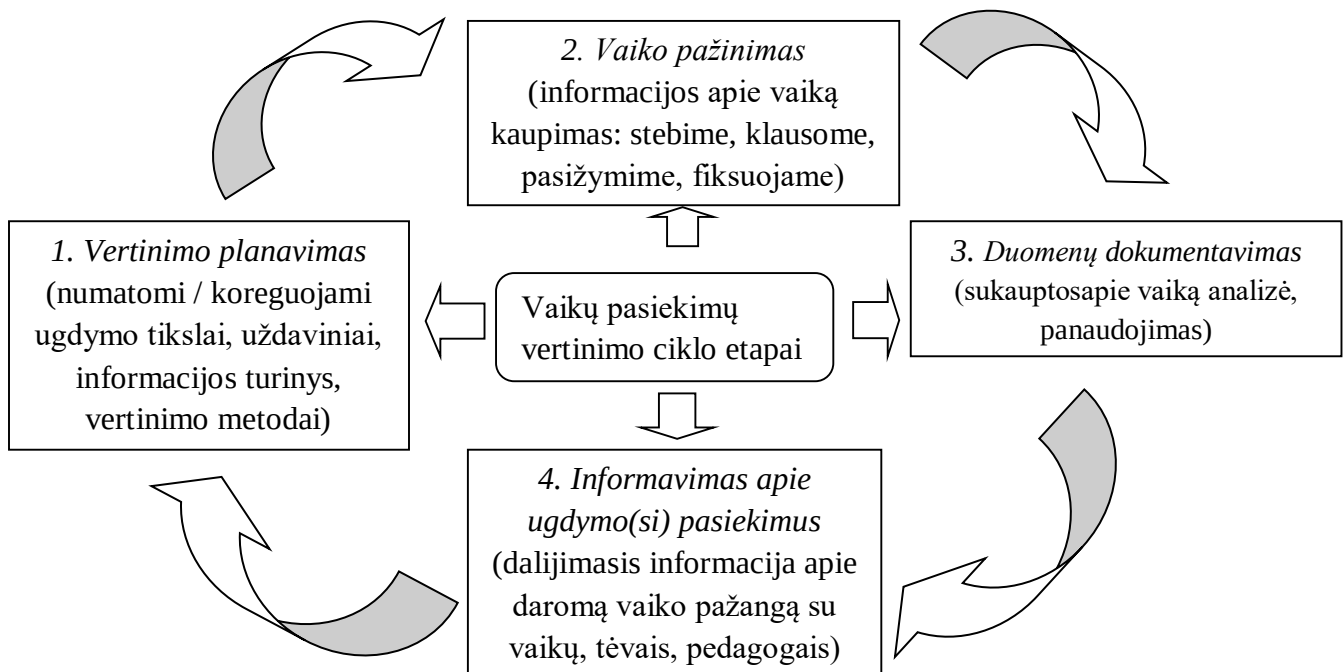
Mokslinėje literatūroje pateikiamas vaikų ugdymo proceso vertinimas, kuris pavaizduotas 5 paveiksle.

5 pav. Ikimokyklinio ugdymo proceso vertinimo schema (Neifachas, 2008).

Vertinimo planavimas padeda pedagogui apmąstyti, ką, kaip ir kodėl reikės atlikti siekiant įvertinti kiekvieno ugdytinio pasiekimus. *Planuodami vaiko ugdymo pasiekimų vertinimą, numatome: požymius/kriterijus, kuriais vadovaujantis vertinama pažanga*(Bernotienė, Juraitienė ir kt., 2012).

Vertinimo ciklą sudaro (žr. 6 pav.): vaiko pažinimas, planavimas, duomenų dokumentavimas, informavimas. Šiuose etapuose atliekamos vertinimo procedūros, kurios padeda surinkti, interpretuoti panaudoti informaciją. Atsižvelgiant į šiuos etapus pedagogas gali tobulinti ugdymo procesą.

6pav. Vaikų pasiekimų vertinimo ciklo etapai (sudaryta darbo autorės 2019m. remiantis Bernotiene, Juraitiene ir kt., 2012).

Vertinant vaikus būtina siekti visuminio, o ne vienkartinio vaiko vertinimo. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo ciklo pagalba pedagogas gali nusakyti vaiko pasiekimus (Žemonienė, Kačiušienė, 2012).

Pollard (2006) apibūdindamas vertinimo tikslus ir svarbą, konstatuoja:

- vertinimas padeda vaikams ugdytis, nes suteikia grįžtamąjį ryšį, kuris leidžia sužinoti ką vaikas pasiekė ir kur reikia tobulėti, leidžia priimti sprendimus ir atsakomybę už ugdymąsi, padrąsina pedagogą mokyti ir tobulėti visą gyvenimą;
- vertinimas suteikia informacijos apie ugdymąsi, todėl pedagogas gali koreguoti ugdymą, keisti planavimą, kelti atitinkamus uždavinius ir vertinti ugdymo veiksmingumą;
- vertinimas būtinas kitiems žmonėms, nes suteikia informacijos apie vaiko pasiekimus ir daromą pažangą, kuri svarbi tėvams, ugdymo įstaigai, žinoma pedagogui. Padeda įvertinti ankstesnių pasiekimų veiksmingumą.

Lyderystės ugdymas prasideda tada, kai atsiranda sąmoningas noras išsiskirti iš kitų, todėl lyderiškumą ugdyti galima vaikui vos gimus. Pasak R. Maslauskienės (2013), kuo anksčiau bus ugdomos lyderio savybės, tuo anksčiau vaikas jas įgis, tuo didesnė tikimybė, kad jis bus puikus lyderis. Lyderystę dar galima apibūdinti kaip atkaklų siekimą ką nors išmokyti ir išmokyti dalytis bendra atsakomybe bei tęsti pradėtus darbus. Tai visos švietimo bendruomenės pastangos auginti ir ugdyti jauną žmogų, siekiant

lavinti jo įgūdžius prisitaikant prie kintančios aplinkos. Todėl lyderių ugdymas turi būti ne atsitiktinis, o suplanuotas ir apgalvotas procesas (Lyderių laikas, 2007).

L. Lambert (2011) išskiria esminius vaikų lyderystės ugdymo principus – visi vaikai turi teisę būti lyderiais ir geba jais tapti. Kaip pažymi J. Taylor (2008), ypač lyderystės gebėjimais pasižymintys vaikai turi suprasti, kad jie turi tarnauti kitiems ir lyderio tikslas yra ne prestižo ar galios siekis, o pagalba kitiems įgyvendinant savo tikslus, nepaisant jų sąlyginai aukštesnės pozicijos, bet tuo pačiu lyderiai neturi leisti kitiems jaustis prasčiau. K. Garalevičiūtės (2012) teigimu, kiekvienais metais ikimokyklinio ugdymo grupėje atsiranda po 2–3 vaikus, kurie yra išskirtiniai pagal savo elgesį, veiklą. Šie gabūs vaikai kuria, dalyvauja parodose, seka tarmiškai pasakas, dainuoja. Vieni vaikai yra labai gabūs: daug moka ir greit išmoksta, bet jie negali kalbėti prieš auditoriją, jie kuklūs, jiems yra gėda, sunku kalbėti prieš bendraamžius, o ypač prieš suaugusiuosius. Yra ir tokių, kurie, priešingai, jeigu tik yra auditorija, jie jaučia azartą, pakylėjimą ir visiškai atsiskleidžia prieš žiūrovus. Pedagogų pareiga yra juos pastebėti, kokiose srityse mažųjų sugebėjimai gali geriausiai atsiskleisti. Tam pritaria ir R. Maslauskienės (2013). Anot autorės, darželių lyderiai – auklėtojų „nuopelnas“, todėl auklėtojų pareiga – mokyti vaikus bendradarbiauti, kad šie suprastų, jog skirtingi žmonės, veikdami kartu, gali nuveikti labai daug. Formuojant tikrojo lyderio savybes, reikia pasistengti išmokyti vaiką gebėti dalytis ir spręsti konfliktus, kad jie būtų išspręsti taikiai ir neįžeidžiant kito žmogaus, grupėse vaikams skirti kuo daugiau bendrų vaidmenų, kiekvieną kartą keičiant lyderį, nes vieniems skirta užduotis gali būti tarsi iššūkis, ir priešingai – nemokantiems suteikti galimybę pabandyti. Dažnai pastebima, kad tikras lyderis yra daug lankstesnis ir turi tvirtą poziciją, moka argumentuoti ir sugeba išsisukti iš kiekvienos situacijos. O kad dominuojantys vaikai nesukeltų diskomforto kitiems grupės nariams, labai svarbus suaugusiojo vaidmuo. Didelis vaidmuo tenka ir šeimai, kurioje vaikui formuojasi vertybės, mokosi iš tėvų ar vyresniųjų brolių, seserų pavyzdžio. Kaip pastebi autorė, nuo mažų dienų vaikus reikia mokyti susitarimų, skatinti kalbėti faktais, ieškoti sprendimų, nepažeidžiant nė vienos šalies interesų.

Kaip numato *Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti* (2006), vertinimo medžiaga gali būti dokumentuojama vaiko pasiekimų aplanke. Aplanke kaupiami vaiko dailės ir kiti darbeliai, sukurtos knygelės, vaiko klausimai, pasakojimai, samprotavimai, žodinė kūryba, išsakytos idėjos, vaiko rašytinės kalbos pavyzdžiai, nuotraukos, įvairios vaiko veiklos stebėjimo užrašai, pedagogo refleksija apie vaiko pasiekimų lygį, daromą pažangą ir ugdymo perspektyvą. Taip pat vaiko pasiekimai gali būti fiksuojami vaiko metraštyje ar dienoraštyje. Jame užrašomos žinios apie vaiką, pedagogų, tėvų, specialistų komentarai, įvairūs interviu ir pokalbiai su vaiku. (Petkevičienė, 2013). Kokios informavimo formos tinkamiausios informuojant tėvus apie vaiko ugdymąsi? Tai formos,

padedančios tėvams suprasti esminius ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo tikslus, paskirti ir prasmingumą (Bernotienė ir kt. 2012).

Apibendrinant galima teigti, kad lyderystė akcentuoja bendrąją įtakos darymo procesą, kurio metu lyderis daro įtaką kitiems, stimuliuodamas juos elgtis vienokiu ar kitokiu būdu, siekiant padėti sekėjų grupėms ar pavieniams asmenims įgyvendinti užsibrėžtų tikslų. Lyderystei skatinti yra labai svarbūs vidiniai veiksniai. Vienas iš pagrindinių vaiko gebėjimų – tai gebėjimas vadovauti, kuris pasižymi pasitikėjimu savimi, organizuotumu, orientacija, koordinacija, atsakingumu. Lyderystės gebėjimų skatinimui svarbi aplinka, kuri priklauso nuo tokių dalykų: kai žmogus turi galimybę su įgudimu dalyvauti lyderystės veikloje, keičiasi jo požiūris į aplinkinį pasaulį; pasiekia aukštesnę dorovinę kultūrą, gali spręsti sudėtingus klausimus, sudaro sąlygas kitiems patirti panašių dalykų.

Analizuojant teorinį tyrimo pagrindimą pastebėta, kad tiek tėvų, tiek pedagogų, tiek mokslininkų nuomone, ikimokyklinis ugdymas yra iš ties labai svarbus vaiko augimo tarpsnis, nes užtikrina kokybišką tolesnį ugdymą mokykloje. Ikimokyklinėje įstaigoje labai svarbu nuolat vertinti vaiko pasiekimus, juos fiksuoti ir stebėti daromą ugdytinių pažangą. Tai nuolatinis procesas, reikalaujantis tėvų, pedagogų ir vaikų tarpusavio supratimo vieni kitų informavimo, glaudaus ryšio palaikymo ir tobulinimosi lyderio pasiekimų ir pažangos vertinimo srityje. Ugdymo kokybės vertinimas – sudėtingas procesas, tačiau mokslinėje literatūroje yra išskiriami tam tikri kriterijai, į kuriuos atsižvelgiama vertinant ugdomąjį procesą: saugi ir sveika aplinka, pozityvi sąveika su suaugusiais ir su kitais vaikais ir kt. Vertinama ne tik vaiko pasiekimai tačiau ir lyderystė. Šiuolaikinės lyderystės teorijos praplėtė lyderystės sampratą traktuotę. Šiuolaikiniai tyrėjai lyderystę analizuoja ne tik kaip galios ar prestižo siekimą, bet kaip sėkmingą veiklą, bendradarbiavimą su kitais, nuolatinį tobulėjimo procesą, pasitikėjimą vieni kitais. Mokslininkai teigia, kad kiekvienas gali būti lyderiu ir reikštis įvairiose veiklos srityse.

II. 5 METŲ AMŽIAUS VAIKŲ PAŽANGOS IR PASIEKIMŲ VERTINIMO UGDANT LYDERYSTĘ IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE EMPIRINIS TYRIMAS

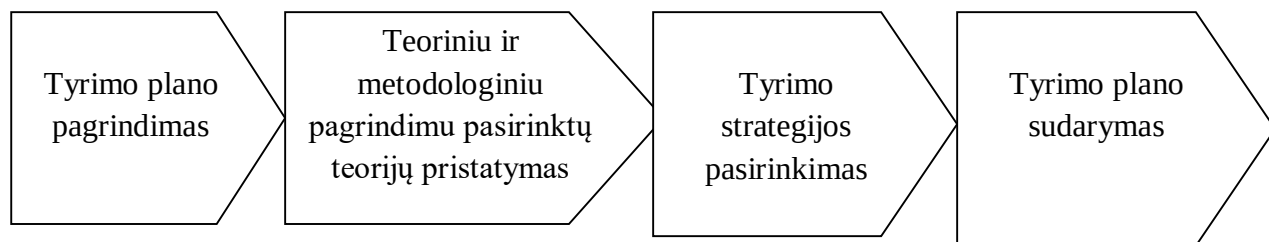
Remiantis moksline literatūra, dokumentų analize, D. Aleksejevaite, R. Bernotiene, O. Merfeldaite ir klasikine vadybos modelio teorija, kurios pagrindą sukūrė F. Taylor (1903), siekėme ištirti pedagogų nuomones apie 5 metų amžiaus vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimą ugant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ir 5 metų amžiaus vaikų, pasižyminčių lyderio savybėmis pažangos ir pasiekimų vertinimo galimybes ugant jų lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Šiame skyriuje pirmiausia 2.1 poskyryje atskleidžiama ir pagrindžiama magistrinio darbo empirinio tyrimo logika. 2.2 poskyryje aprašoma ir pagrindžiama kokybinio tyrimo metodologija, o 2.3 poskyryje - tyrimo etika.

2.1. Tyrimo logika

Atliktas empirinis tyrimas, kuriuo siekiama atskleisti pedagogų nuomonę apie 5 metų amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo galimybes ugant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Pagal B. Bitiną, L. Rupšienę ir V. Žydzžiūnaite (2017) tyrimas yra pradedamas nuo jo planavimo. Šių mokslininkų nuomone „tyrimo planas atskleidžia tyrėjo teorinį ir metodologinį išprusimą, gebėjimą bendrąsias žinias susieti su realiomis tyrimo organizavimo sąlygomis“ (Luobikienė, 2010).

Siekiant sistemingai gilintis į tyrimo problemą, būtina susiplanuoti tyrimą, atsižvelgti į pagrindinius tyrimo klausimus. Pirmiausia reikia pasirinkti tyrimo strategiją, duomenų rinkimo planą, priemones bei būdus, kaip bus siekiama tyrimo tikslo (Bitinas, Rupšienė, Žydzžiūnaite, 2017). Tyrimo plano kūrimo centre yra loginis pagrindimas, t.y. teoriniu ir metodologiniu pagrindu pasirinktų teorijų pristatymas, tyrimo strategijos pasirinkimas ir tyrimo plano sudarymas (žr. 7 pav.).

7 pav. Tyrimo plano pagrindimo schema

Tyrimą sudarė keturi etapai, kuriuose detaliau pristatoma tyrimo eiga, struktūra, duomenų rinkimo ir analizės metodai bei rezultatų interpretacija, diskusija ir rekomendacijos (žr. 1 lentelę).

Etapai	Eiga, metodai	Rezultatai
I etapas	Mokslinės literatūros analizė (2017 – 2019 m.). Tyrimo eigos planavimas (2019 m.).	Teorinis magistro baigiamojo darbo pagrindimas.
		Apibrėžta lyderystės ugdymo bei vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata.
		Pasirinkta tyrimo strategija ir suplanuota tyrimo eiga.
II etapas	Siekiant išsiaiškinti pedagogų nuomonę apie 5 metų amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo galimybes ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, taikant kokybinio tyrimo metodą (pusiau struktūruotą interviu). Tyrime dalyvavo 4 Klaipėdos miesto lopšelio – darželio pedagogai (2019 m. balandžio mėn.)	Apibūdinta pedagogų nuomonė apie vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimą ugdant lyderystę darželyje.
		Remiantis mokslinės literatūros analize padarytos išvados.
III etapas	Taikant „ketvirtas nereikalingas“ tyrimo metodą, atliktas socialinis pedagoginis tyrimas (testas) su 5 metų amžiaus vaikais (2019 m. balandžio – gegužės mėn.). Tyrime dalyvavo 3 vaikai.	Atskleista ugdymo įstaigos 5 metų amžiaus vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo ugdant lyderystę rezultatai.
		Remiantis mokslinės literatūros analize, padarytos išvados.
IV etapas	Duomenų tvarkymas ir rezultatų interpretacija, diskusija ir rekomendacijos.	

1 lentelė. Bendroji tyrimo eiga

Pasak V. Žydzūnaitės ir kt. (2017) kokybinius tyrimus yra itin aktualu taikyti švietimo ir ugdymo srityse, nes jie įgalina iš esmės pažinti, suvokti ir nuosekliai aprašyti realiose aplinkose vykstančias sąveikas, nusakyti šioms sąveikoms būdingus bruožus, atpažinti žmonių elgesio strategijas, išgyvenimus ir patirtis.

2.2. Tyrimo metodika

Tyrimo laikas ir vieta: empirinis tyrimas vyko 2019 m. balandžio mėnesį 2- joje Klaipėdos miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Vieno individualaus tiesioginio interviu trukmė - apie 30 min.

Tyrimo dalyviai: vienas iš populiariausių kokybinio tyrimo atlikimo metodų yra interviu, kurio metu duomenys renkami klausinėjant. Interviu metodu siekiama suvokti informantų patirtį, t.y. atskleisti ikimokyklinio ugdymo pedagogų nuomonę apie 5 metų amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo galimybes ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Šiame magistro darbe naudotas individualus

tiesioginis interviu. Pristatant tyrimo imtį, vyrauja skirtingos nuomonės apie tai, ar tyrėjas turėtų griežtai nustatyti imties dydį ir kokia tyrimo imtis optimaliausia. L. Rupšienė (2017) teigia, kad tyrimo imtis priklauso nuo: reiškinių tyrimo detalumo, tyrimo strategijos, duomenų rinkimo metodo ir renkamų duomenų informatyvumo. Kai kurie autoriai laikosi nuomonės, kad kokybinio tyrimo išvados labiau siejasi ne su imties dydžio problema, bet su tyrėjo analitiniais gebėjimais ir tyrimui pasirinktų atvejų informatyvumu. Literatūroje galime rasti rekomendaciją kokybiniam tyrimui rinktis nuo penkių iki trisdešimties žmonių (Bitinas ir kt., 2008). Šiam tyrimui pasirinkta imtis - 4 informantai.

Visi tyrimo dalyviai pasirinkti remiantis netikimybine tiksline atranka, nes anot L. Rupšienės (2017.), neverta siekti tikimybės, atsitiktinės imties, bet priešingai – reikia pasirinkti tokius atvejus, kurie yra informatyvūs tiriamojo požiūriu. I. Gaižauskaitė ir kt. (2014.) teigia, jog parankus yra mažesnis tyrimo dalyvių skaičius, kad kiekvieną atvejį būtų galima išnagrinėti giliai. Taip pat reikalingi tokie dalyviai, kurių ypatingos, specifinės savybės leistų jiems geriausiai atspindėti ir (ar) informuoti apie tiriamąjį reiškinį. Kokybinio tyrimo dalyviai pasirenkami todėl, kad jie turi tam tikrų charakteristikų ar patirties, kuri prisideda prie geresnio tiriamojo reiškinio supratimo. Tikslinė populiacija yra tinkamiausia ir informatyviausia. Tad šiame darbe atrenkant tyrimo imtį buvo keliamas klausimas: „*Kas galėtų suteikti daugiausia reikalingos esminės informacijos apie 5 metų amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo galimybes ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?*“ Norint patikrinti šį modelį, tyrimui buvo atrinkti 4 ikimokyklinio ugdymo pedagogai, dirbantys Klaipėdos, ikimokyklinio ugdymo įstaigose bei 3 ikimokyklinio ugdymo 5 metų amžiaus vaikai. Visų informantų interviu metu atskleidžiama pašnekovų pedagoginio darbo patirtis, prisiminimai ir dabartinė situacija.

Informantų (pedagogų) demografinės charakteristikos

Informantai	Lytis	Pedagoginis darbo stažas	Amžius	Kvalifikacija ir išsilavinimas
P 1	mot.	30 m.	51 m.	Vyr. auklėtoja. Aukštasis
P 2	mot.	45 m.	62 m.	Vyr. Auklėtoja, metodininkė. Aukštasis, magistras
P 3	mot.	16 m.	40 m.	Auklėtoja, metodininkė. Aukštasis, magistras
P 4	mot.	14 m.	31 m.	Auklėtoja. Aukštasis

2 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų demografiniai duomenys

5 metų amžiaus vaikų (tyriamųjų) demografinės charakteristikos

Informantai	Lytis	Amžius	Šeimoje esančių vaikų skaičius
V 1	mergaitė	5 m.	2
V 2	mergaitė	5.1 m.	3
V 3	berniukas	5 m.	1

3 lentelė. 5 metų amžiaus vaikų demografiniai duomenys.

Interviu duomenų analizė: interviu metu gautų duomenų analizei pasirinkta duomenų turinio – *content* analizė. Kokybinio duomenų turinio (content) analizė yra metodas, kuriuo gilinamasi į objektą ir turinio kontekstą, domintis panašumais bei skirtumais tarp kategorijų (Bitinas ir kt. 2008). Pagrindinė *content* analizės esmė yra gautos informacijos grupavimas į kategorijas ir subkategorijas, tačiau pirmiausia ieškoma teiginių, kurie tiesiogiai atsako į iškeltą klausimą. Kiekviena iš kategorijų atstovauja atskirus kintamuosius, kurie yra numatyti atliekamo interviu klausimuose. Šiame darbe toks metodas pasirinktas todėl, kad „leidžia objektyviai ir sistemiškai išnagrinėjus teksto ypatybes daryti patikimas išvadas“ (R. Tidikis, 2003.). Atliekant turinio (content) analizę, skaičiuojamas kategorijų visuose atsakymuose pasikartojimo dažnis. Paskutinis turinio (content) analizės etapas – gautų rezultatų interpretacija, kuri siejama su iškeltu tyrimo tikslu (K. Kardelis, 2016).

Tyrimo validumas ir patikimumas: siekiant užtikrinti tyrimo validumą buvo stengiamasi sukurti tarpusavio pasitikėjimo aplinką tarp informantų ir tyrėjo. Interviu metu aiškiai formuojami klausimai, laikomasi klausimų eiliškumo, užtikrinamas duomenų konfidencialumas informuojant respondentus, kad jie bus koduojami, todėl asmeniniai duomenys nebus nurodomi. Pokalbių pabaigoje svarbiausi teiginiai dar kartą aptariami su tiriamaisiais, siekiant užtikrinti tyrimo validumą ir patikslinti ar teisingai suprasta informacija. Taip pat validumas padidinamas ir dėl jame naudotos mechaninės duomenų įrašymo priemonės - diktofono, kurio dėka gauta informacija neiškraipoma ir tiksliau galima išskirti pagrindinius svarbiausius teiginius.

Anot L. Rupšienės (2017) kokybiniuose tyrimuose tyrėjas yra tyrimo instrumentas. B. Bitinas (2008) tyrėją įvardina kaip pažinimo instrumentą, kuris tiesiogiai sąveikauja su tiriamaisiais atlikdamas mokslinio pažinimo instrumento funkciją, stengiasi suvokti, pajauti ugdymo reiškinių prigimtį, esmę. Remiamasi prielaida, jog edukologinių tyrimų objektyvumas yra dalinis, asmeninė patirtis ir empatinė įžvalga neatskiriami nuo gautų duomenų, bet tyrimo instrumentas bando likti neutralus tyrimo rezultatų atžvilgiu, stengiasi šalinti savosios asmenybės poveikį rezultatų analizės interpretacijai.

Atliekant tyrimą pasirinktas kokybinis metodas, pusiau struktūrizuotas interviu, nes jis yra tinkamiausias norint išsamiai paaiškinti bei suvokti dalykus (Luobikienė, 2010). Pristatant kokybinius tyrimus nėra griežtai reglamentuojama struktūra. Šiame magistro baigiamajame darbe pristatant

kokybinių tyrimų metodą ir organizavimą pasirinkta tokia struktūra: *tyrimo paskirties aprašymas, duomenų rinkimo metodo aprašymas, tyrimo dalyviai ir tyrimo organizavimo aprašymas* (Norvilienė, 2014).

Interviu turi daug *privalumų*:

- interviu metodu surenkama daug naudingos informacijos, svarbių detalių, kurios dažnai nulemia išvalgas, galinčias pakeisti esamą situaciją;
- interviu vyksta tiesiogiai bendraujant su informantu;
- klausinėjant galima kruopščiai ištirti problemą;
- yra matomi ne tik kognityviniai, bet ir emociniai atsakymų aspektai;
- informantui nesupratus klausimų, tyrėjas gali juos paaiškinti (Bitinas, Rupšienė, Žydzūnaitė, 2008).

Tačiau, interviu gali turėti ir *trūkumų*, šiuos trūkumus pateikia R. Tidikis (2003.):

- tyrėjas gali netinkamai paveikti respondentą;
- gautų duomenų interpretavimą gali veikti subjektyvios tyrėjo nuostatos;
- labai sunku pakartotinai gauti identiškus tyrimo rezultatus;
- sunku nustatyti gautų duomenų patikimumo lygį ir atskleisti interviu vedėjo padarytas klaidas.

Socialinis – pedagoginis tyrimas. Testas 5 metų amžiaus vaikams.

Naudojama metodika: „ketvirtas nereikalingas“.

Tyrimo priemonės: aštuoni paveikslėliai su juose pavaizduotais keturiais objektais. Trys iš paveikslėlyje pavaizduotų objektų turi bendrą esminį požymį, o vienas neturi, todėl prie pirmų trijų netinka ir yra nereikalingas. Pavyzdžiui, paveikslėlyje pavaizduota: kopūstas, svogūnas, morka (daržovės) ir kriaušė (vaisius) arba kiaulė, arklys, avis (naminiai), šernas (laukinis).

Tyrimo eiga: vaikui rodomas paveikslėlis ir sakoma: „Gera! apžiūrėk paveikslėlyje nupieštus daiktus ir pasakyk man, kuris iš jų netinka prie trijų likusių“. Jei vaikas uždavinio spręsti nesiryžta, instrukcija pakartojama. Tiriamajam nurodžius klasei netinkantį objektą, jo klausama: „Kodėl tu manai, kad šis daiktas netinka?“. Toliau ta pačia tvarka užduodamas antras ir kiti likusieji uždaviniai.

Duomenų registravimas ir apdorojimas: duomenų protokole fiksuojama: uždavinio sprendimo vertinimas (teisingas / neteisingas), sprendimo paaiškinimo vertinimas (orientuotas į bendrus esminius požymius / orientuotas į atsitiktinius išorinius požymius), bendros pastabos apie vaiko elgesį, jo tyrėjui užduodamus klausimus.

Tyrimo dalyviai: 5 metų amžiaus vaikai lankantys ikimokyklinio ugdymo įstaiga.

Tyrimo imtis: 3 vaikai 5 metų amžiaus.

2.3. Tyrimo etika

Planuojant tyrimą turi būti apmąstomi etikos klausimai. K. Kardelis (2017) ir B. Bitinas (2011) nurodo šiuos esminius etikos principus: teisė būti nepažeistam, išnaudojamam, tyrimo naudingumas, rizikos ir naudos santykis, pagarba asmens orumui, teisingumas, privatumas, konfidencialumas, savanoriškumas, geranoriškumas. Informantai buvo informuoti apie tyrimą ir jo anonimiškumą.

Daugiausia dėmesio skiriama tyrėjo elgesio su tiriamaisiais etikai. L. Rūpšienė (2017) išskiria penkis elgesio su tiriamaisiais etikos principus.

- Tiriamasis (informantas) tyrime turi dalyvauti tik laisvanoriškai.
- Tyrėjas turi atskleisti tiriamajam tyrimo esmę, informuoti apie galimą riziką, tyrimo etikos principų laikymąsis ir gauti iš tiriamojo sutikimą.
- Tyrėjas visuose tyrimo etapuose turi stengtis apsaugoti tyriamąjį nuo galimos žalos.
- Tyrėjas turi užtikrinti iš tiriamojo ir apie tyriamąjį gautos informacijos konfidencialumą.
- Tyrėjas turi užtikrinti tyrimojo anonimiškumą.

Atliekant tyrimą reikia vengti šališkumo. Tyrėjas privalo taikyti tikslingą tyrimo metodologiją. Negalima rinktis metodų ir procedūrų, kurie, tyrėjo žiniomis, yra neetiški (Bitinas, Rūpšienė, Žydžiūnaitė, 2017).

Planuojant tyrimą turi būti apmąstomi etikos klausimai. K. Kardelis (2005) ir B. Bitinas (2011) nurodo šiuos esminius etikos principus: teisė būti nepažeistam, išnaudojamam, tyrimo naudingumas, rizikos ir naudos santykis, pagarba asmens orumui, teisingumas, privatumas, konfidencialumas, savanoriškumas, geranoriškumas. Informantai buvo informuoti apie tyrimą ir jo anonimiškumą.

Daugiausia dėmesio skiriama tyrėjo elgesio su tiriamaisiais etikai. L. Rūpšienė (2017) išskiria penkis elgesio su tiriamaisiais etikos principus.

- Tiriamasis (informantas) tyrime turi dalyvauti tik laisvanoriškai.
- Tyrėjas turi atskleisti tiriamajam tyrimo esmę, informuoti apie galimą riziką, tyrimo etikos principų laikymąsis ir gauti iš tiriamojo sutikimą.
- Tyrėjas visuose tyrimo etapuose turi stengtis apsaugoti tyriamąjį nuo galimos žalos.
- Tyrėjas turi užtikrinti iš tiriamojo ir apie tyriamąjį gautos informacijos konfidencialumą.
- Tyrėjas turi užtikrinti tyrimojo anonimiškumą.

Atliekant tyrimą reikia vengti šališkumo. Tyrėjas privalo taikyti tikslingą tyrimo metodologiją. Negalima rinktis metodų ir procedūrų, kurie, tyrėjo žiniomis, yra neetiški (Bitinas, Rūpšienė, Žydžiūnaitė, 2017). Paul D. Leedy ir Jeanne E. Ormrod (2005) nurodo, kad atliekant kokybinį tyrimą

reikia vadovautis konteksto nubrėžta informacija, siekiant paaiškinti fenomenus. Atliekant tyrimo analizę nustatomos ir grupuojamos kategorijos, ieškoma teiginių susijusių su tyrimo prasme, jie kategorizuojami ir koduojami.

Atsižvelgus į Rupšienės (2017), Gaižauskaitės ir kt. (2014) ir Žydžiūnaitės ir kt. (2017) rekomendacijas, tyrime laikytasi šių bendrųjų etikos principų:

- *anonimiškumo principas*. Kiekvieno tyrėjo pareiga yra saugoti dalyvių bei tyrimo duomenų anonimiškumą, rūpintis tyrimo dalyvių saugumu, apsaugoti nuo moralinės žalos arba kiek įmanoma jos vengti. Siekiant užtikrinti šį principą, informacija apie tiriamuosius pateikta taip, kad neatskleistų jų tapatybės. Dalyvių pasisakymai transkribuoti ir pateikti bendrame interviu tekste;
- *informacijos etikos klausimais suteikimo principas*. Tyrimo dalyviams pakankamai suteikta informacijos apie tyrimą, paaiškinta, koku būdu užtikrintas jų anonimiškumas, konfidencialumas ir privatumas, suteikta informacija, kada ir koku būdu jie sužinos tyrimo rezultatus;
- *konfidencialumo principas*. Tyrimo pradžioje dalyviams tiksliai paaiškinama, kad tyrimo metu gauta informacija bus naudojama tik tyrimo tikslais ir ją panaudoti galės tik tyrėjas.
- *laisvanoriškumo principas*. Visi dalyviai tyrime dalyvauja tik laisvai apsisprendę. Tiriamieji informuoti apie tyrimo tikslą, eigą, planuojamą trukmę, jų teises (bet kada nutraukti interviu; neatsakyti į klausimus, į kuriuos nenorima atsakyti; valdyti informacijos, kuria nori dalintis, kiekį).

Tyrimo metu nepažeistas nė vienas anksčiau aptartas tyrimo etikos principas, nekilo jokių nesusipratimų.

2.4. Tyrimo rezultatų analizė

2.4.1. Pedagogų nuomonės apie 5 metų amžiaus vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimą ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje rezultatų interpretacija

Vaikų ugdymo kokybės užtikrinimas yra daugelio šalių švietimo prioritetas, nes kokybiškas vaikų ugdymas suvokiamas kaip visuomenės gerovės kūrimo pagrindas. Europos Sąjungoje egzistuoja daug vaikų ugdymosi kokybės sampratų, kurias galima suskirstyti į tris grupes. Tai sampratos, kurios remiasi: į vaiką orientuotu požiūriu, ugdymo proceso (indėlis – procesai - rezultatai) požiūriu ir įvairių ugdymo procese dalyvaujančių grupių socialinės sąveikos vizija. Jose vyrauja vaiko įgalinimo, veiksmingumo ir socialinio teisingumo kriterijai. Todėl šio tyrimo tikslas buvo ištirti pedagogų nuomones apie 5 metų amžiaus vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimą ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Pirmiausia informantų buvo pasiteirauta: *kas yra kokybiškas vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimas ugdant lyderystę?* Gauti pedagogų interviu duomenys pateikti 4 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Kokybiško vertinimo samprata	Vertinimas pagal reikalavimus.	„<...>Kokybiškai vaikus vertiname pagal tam tikrus reikalavimus. Pagal tuos įvertinimus tu gali nustatyti kokia kryptimi tu dirbsi<...>“ (P1);	3
		„<...> Kiekvienas pedagogas turi nuostatas, kaip reikia vertinti vaikus, kokius kriterijus atitinka, nes kai kurie pedagogai vertina vaikus per daug aukštai, kurie neatitinka tam tikrų reikalavimų<...>“ (P4);	
		„<...>Kokybiškas vertinimas tai gebėjimas įvertinti vaiką ir jo gebėjimus, galias pagal pasiekimų aprašo reikalavimus ir nurodymus<...>“ (P3);	
	Vertinimas pagal pasiekimus ir gebėjimus.	„<...>Pedagogas kokybiškai vertina vaikus ne pagal savo nuomonę, o pagal vaiko gebėjimus<...>“ (P2);	3
		„<...>Kokybiškas vertinimas parodo, kaip vaikas ugdomasis toliau, kokie jo bus tolimesni pasiekimai<...>“ (P1);	
		„<...>Mes vertiname vaikus kokybiškai, nes atkreipiame dėmesį į jo gebėjimus ir koks jis yra grupėje<...>“ (P3);	
	Vertinimas pagal srytis.	„<...>Kad būtų kokybiškas vaiko pasiekimų vertinimas turi būti visos raidos sritys: pažintinė, socialinė, emocinė, komunikacinė, fizinė, kūrybinė <...>“ (P1);	2
		<...>“Kokybiškai vertiname, kai atskleidžiame visas 18 sryčių, kuriose atsispindi tam tikri vaiko gebėjimai<...>“ (P4);	

4 lentelė. **Kokybiškas vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimas ugdant lyderystę.**

Remiantis pedagogų atsakymais (1 lentelė), buvo išskirtos trys subkategorijos. Apibūdinant kokybišką vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimą ugdant lyderystę informantės kalbėjo apie gebėjimus vertinti vaikus pagal tam tikrus kriterijus, neišskiriant grupės vaikų „P2“. Pedagogės paminėjo, kad reikia sudaryti sąlyga vaikams ugdytis. Informantės apibūdina kokybiško vertinimo sampratą akcentuodamos, kad kiekvienas vaikas yra individualus ir kokybiškai jį įvertinti galima tik gerai žinant vaikus. Atkreipiamas dėmesys, kad naudojami nuostatai, kaip reikia tinkamai vertinti vaiką pagal jo amžių atitinkančius reikalavimus. Apibendrinant galima teigti, kad darželyje vaikui būtų gera ikimokyklinio

ugdymo įstaiga ir pedagogai turėtų vaikams sudaryti tinkamas sąlygas, kurių dėka būtų teikiamas kokybiškas ugdymas, vyktų vaikų socializacija bei būtų sėkmingas adaptacijos procesas.

Vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimas grindžiamas šiuolaikine ugdymo ir ugdymosi samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, vaiko poreikiais, individualiomis galiomis bei vaiko gebėjimais. Autoriai apibrėžia įvairiai lyderystės ugdymo sampratą. Todėl siekiant išsiaiškinti lyderystės sampratą, buvo užduotas klausimas: *Kaip suprantate vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratą ugdant lyderystę?* Gauti pedagogų interviu duomenys pateikti 5 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Vertinimo samprata ugdant lyderystę	Pranašumas	„<...>Tai vaiko gebėjimas būti pranašesniu už kitus grupėje esančius<...>“ (P1);	3
		„<...>Pažangos ir pasiekimų samprata, tai galėjimas suvokti, kad vaikas yra grupėje vertinamas pagal vyresnio vaiko amžiaus kriterijus<...>“ (P3);	
		<...>“Lyderiai vaikai išsiskiria iš grupės, jie nekantrauja į viską atsakyti, pasakoti ir apibūdinti<...>“ (P4);	
	Raidos požymiai	„<...>Tai gebėjimas suvokti, kad vaikas yra lyderis ir jo įvertinimai neatitinka reikalavimų yra daug aukštesni už jam būdingus<...>“ (P3);	3
		„<...>Tik vaikų įvertinimas parodo, kad vaikas yra lyderis grupėje<...>“ (P2);	
		„Pagal amžių lyderiai vaikai skiriasi, jų raida atitinka, kaip 6 metų vaiką ar net daugiau<...>“ (P4);	
	Gebėjimai	„<...> prigimtiniai vaiko gebėjimai būti lyderiu<...>; (P1);	1

5 lentelė. Vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata ugdant lyderystę.

Remiantis informančių atsakymais pastebima, kad įvairiai yra apibrėžiama vertinimo samprata ugdant lyderystę. Kiekvienas amžiaus tarpsnis pasireiškia įvairiai. P1 pedagogė apibūdino vaiko pranašumą ir gebėjimą būti gersniu už kitus vaikus. P2 pedagogė akcentavo, kad nuo įvertinimo atsiskleidžia vaiko lyderiavimo gabumai, nes tik jo dėka pastebimas vaiko žinių lygis. P3 informantė apibūdino lyderį vaiką, kaip aukštų pasiekimų lygį turintį vaiką. Galima teigti, kad ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje akcentuojamas kaip sudarymas vaikams kuo palankesnių sąlygų, kurios turi įtakos ugdytinio vidinių galių plėtoje, jo saviraiškai ir saviraidai. Tokia ugdymo samprata

ikimokyklinėse ugdymo institucijose dirbantiems pedagogams kelia tikslą – ugdyti laisvą ir kūrybingą asmenybę, kuriai būtų sudarytos kokybiškos ugdymo(si) sąlygos.

Sprendžiant apie ikimokyklinio ugdymo kokybę labai svarbus kriterijus yra teikiamo ikimokyklinio ugdymo rezultatai – vaiko pasiekimai. Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje kokybė yra siejama su saugumo užtikrinimu, sveikatingumo funkcijų planavimu ir organizavimu, pilnaverte vaiko mityba, priežiūra, medicininio aptarnavimu, nes visa tai tampa vaiko kokybiško fizinio ir dvasinio vystymosi pagrindu. Trečiu klausimu siekta informantų išsiaiškinti: *Kas yra svarbiausia 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinime ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?* Atsakymai pateikti 6 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Požymiai atskleidžiantys lyderystę	Žinios	„<...>Vaikas lyderis turi gausų žodyną, gali atsakyti į sudėtingus klausimus<....>“ (P2);	3
		„<...>Kiekvienas pasižymi savo žiniomis, kalbos išraiškingumu<....>“ (P1);	
		„<...>Lyderio žinių gausa<....>“ (P3);	
	Gebėjimai	„<...>Žinoma lyderis pasižymi ir įvairiais gebėjimais“ (P2);	2
		„<...>Gebėjimų lygis yra aukštas, nei visų grupėje esančių vaikų ir jo amžiui nebūdingiems gebėjimams<....>“ (P1);	
	Elgesys	„<...>Lyderio vaiko elgesys išskirtinis, jis niekada negauna nusiskudinų<....>“ (P3);	2
		„<...>Tokie vaikai pasižymi išskiriniu elgesiu, jie dažniausiai būna ramūs, tačiau aktyvūs<....>“ (P2);	
	Raida	<...>“Svarbiausia raida, nes lyderiai vaikai yra aukštesnio lygio, jo pasiekimai vertinami aukščiau nei bendrajai programai atitinkančių vaikų raidai<...>“ (P4);	1

6 lentelė. 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje svarba.

Vertinimo paskirtis – padėti vaikui tobulėti, atskleisti, ką jis jau žino ir gali, o ne sutelkti dėmesį į tai, ko jis nežino arba negali atlikti. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimas iš tiesų yra prasminga ir būtina pedagogo kasdienė praktinė veikla. Grupėje esančius vaikus pedagogas puikiai gali įvertinti ir pastebėti kokiomis lyderio savybėmis pasižymi vaikai. Pedagogės įvardijo keturis

pagrindinius požymius: žinios, gebėjimai, elgesys, raida. Kiekviena pedagogė apibūdino, kaip galima pastebėti vaikus lyderius.

Ikimokykliniame amžiuje vertinama vaiko fizinė, emocinė – socialinė, pažintinė branda. Su šia informacija individualiai supažindinami vaikų tėvai (įtėviai, globėjai). Siekiant išsiaiškinti vertinimo svarbą buvo užduotas klausimas: *Ar reikalingas pasiekimų ir pažangos vertinimas ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, trumpai argumentuokite savo nuomonę?* Atsakymai pateikiami 7 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Pasiekimų ir pažangos vertinimo reikšmė	Reikalingas	„<...>Žinoma reikalingas, vertiname ne tik lyderystę, bet ir kasdienę vaiko veiklą, jų pasiekimų lygį<...>“ (P3);	2
		„<...>Vertinimas ne tik reikalingas, tačiau ir privalomas, kasmetinis vertinimas taip pat gali parodyti koks vaikas grupėje turi lyderio savybių, nes jis vertinamas jau aukštesniu žingsniu<...>“ (P1);	
	Nereikalingas	„<...>Labai daug popierizmo, galėtų būti ir mažiau, nes pedagogas dirba grupėje ir gali kiekvieną vaiką apibūdinti, užtenka pažiūrėti į vaiko darbelius, paklausti jo kalbėjimo ir aiškiai atskleidžia koks tai vaikas<...>“ (P2);	2
		<...>“Mes vertiname bendrai visus vaikus, lyderiai vaikai tik pastebimi, jiems neskiriu atskirų užduočių norint įvertinti jų brandą<...>“ (P4);	
	Neturiu nuomonės	” <...>Daug laiko užima vaikų vertinimas, nelieta laiko tiesioginiam darbui su vaikais<...>” (P1);	1

7 lentelė. Pasiekimų ir pažangos vertinimo reikšmė ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Lentelėje matoma, kad pasiekimų ir pažangos vertinimo reikšmė yra svarbi ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, tačiau dvi pedagogės įvardijo, kad vertinimas užima daug laiko ir daug rašymo, vertinami visi vaikai bendrai, lyderių vaikų niekas individualiai nevertina. P2 informantė išvardijo vertinimo minusus ir mažiau apibūdino jo naudą ugdymui.

V. Šilingienė (2012) knygoje „Lyderystė“ nusakoma lyderystės raiška, kaip savo asmeninių savybių perdavimas, įteigimas kitiems asmenims, kuriant bendrą rezultatą. O lyderis apibūdinamas kaip „asmuo, kuris remdamasis savo individualiomis savybėmis ir autoritetu daro įtaką kitiems žmonėms“ (Šilingienė). Tačiau V. Šilingienė pabrėžia, kad ne visuomet lyderis yra tikrai geras lyderis, nes

ugdytiniai gali sukurti dirbtiną lyderio įsivaizdavimą, nors jis pats gali ir neturėti jam priskiriamų savybių. Bet kurioje veikloje nepriklausomai nuo amžiaus, gali išryškėti vienas ar keli lyderiai. Šiuo klausimu siekta išsiaiškinti informantų nuomonės apie *lyderystės pasireiškimą 5 metų amžiaus vaikams ikimokyklinio ugdymo įstaigoje*? Informantų atsakymai pateikti 8 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Lyderystės pasireiškimų būdai	Pasitikėjimas	„<...>Mano manymu, lyderis yra savimi pasitikinti asmenybė, kuri turi aiškią viziją, ir, siekdamas tikslo, geba įkvėpti bei motyvuoti kitus žmones. Pasitikėjimą savimi, žinojimą, ko siekti ir kaip motyvuoti kitus galima ugdyti ir tai nėra kažkas prigimtinio<...>“ (P1);	2
		„<...> Lyderis pasitiki savo jėgomis, žino kaip elgtis atitinkamoje situacijoje<...>“ (P3);	
	Autoritetas	„<...>Kiekvienas vaikas turi sau atitinkamą autoritetą, o tai dažniausiai būna žmonės lyderiai<...>“ (P1);	2
		„<...> Tai tik autoritetas<...>“ (P2);	
	Pirmumas	„<...>Visada lyderiai vaikai nori būti pirmi, jiems reikia paskatinančio žodžio, padrąsinimo<...>“ (P3);	2
		„<...>Lyderiai vaikai pirmaujantys vaikai<...>“ (P1);	
	Žinios	<...>“ Lyderių vaikų aukštas žinių lygis. Tokie vaikai viską žino, gali paaiškinti ir apibūdinti tai ką žino ir kuo domisi<...>“ (P4);	1

8 lentelė. **Lyderystės pasireiškimų būdai 5 metų amžiaus vaikams ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.**

Lentelėje pastebimi lyderių vaikų pasireiškimų būdai. Pirmiausiai įvardijamas pasitikėjimas savimi ir savo jėgomis. P1 pedagogė apibūdino lyderio savybėmis pasižyminčio vaiko bruožus, nes šie vaikai pasitiki savimi ir savo sugebėjimais. Taip pat įvardijamas autoritetas, nes lyderiai vaikai šeimoje turi autoriteto arba lyderio savybėmis pasižyminčių šeimos narių. Pirmumo jausmas taip pat įvardijamas lentelėje. Lyderiai vaikai pasižymi žinių lygiu, tai įvardijo ketvirta informantė.

Lyderiškumą ugdyti turėtume vaikui vos gimus. Kitaip tariant, kuo anksčiau, tuo geriau. Juk turime labai gražų ir teisingą priežodį: „lenk medį, kol jaunas“. Vadinasi, kuo anksčiau pradėsime ugdyti lyderio savybes, tuo anksčiau vaikas jas įgis ir tuo didesnė tikimybė, kad jis bus puikus lyderis. Siekiant išsiaiškinti kodėl reikia pastebėti lyderius buvo užduotas klausimas: *Kaip manote, kodėl reikėtų ugdyti vaikų lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?* Apie lyderystės ugdymą išaskoma nuomonė pateikta 9 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Trukmė ugdant vaikų lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje	Atsiskleidimas	„<...>Jau darželyje vaikai parodo savo sugebėjimus ir poreikius, kuo anksčiau juos pastebime ir galime užauginti tikrais lyderiais<...>“ (P1);	3
		„<...>Ikimokykliniame amžiuje ugdome lyderius vaikus, žinoma jų būna nedaug, tačiau pastebėti galime<...>“ P(3);	
		<...>“Kuo anksčiau vaikas atsiskleidžia, parodo, kad turi lyderio savybių tuo greičiau galima jam padėti pati lyderiu ir siekti aukštesnių pasiekimų rezultatų<...>“ (P4);	
	Rezultatų pasiekimas	„<...>Šiame amžiuje visada reikia vaikus mokyti ir parodyti, kaip tinkamai galima lyderiauti, nes mokykloje vaikas jau sieks aukštesnių lyderio savybių<...>“ (P2);	3
		„<...>Geriausieji rezultatai pasiekiami darželyje, ten vaikas įvertinamas ir nukreipiamas tinkama linkme<...>“ (P1);	
		„<...>Svarbiausia lyderio savybė pasiektas rezultatas<...>“ (P3);	
	Įvertinimas	<...>“Reikia lyderius vaikus įvertinti ir įsitikinti ar jis turi lyderių savybių, kad galėtų ugdytis<...>“ (P4);	1

9 lentelė. **Dažnumas ugdant vaikų lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.**

Šioje lentelėje išsiaiškinta, kad geriausia lyderio savybes pastebėti jau ikimokykliniame amžiuje. Informantės įvardijo geriausiu būdus, kaip vertinami lyderiai vaikai. Aukšti lyderio pasiekimai geriausia lyderio savybė. Vaiko savivertė kyla kai yra pastebimas ir tinkamai įvertinamas. Svarbu ir kiekvieno vaiko pažinimas, bei atsiskleidimas. Visos sutiko, kad geriausia darželyje atkreipti dėmesį į lyderiaujančius vaikus.

Siekiant kuo sėkmingiau bendradarbiauti su ugdytinių šeimomis ikimokyklinio ugdymo įstaigose naudojamos įvairios bendradarbiavimo su tėvais formos. Bendradarbiaudami su pedagogais tėvai turi galimybę išreikšti savo nuomonę, teikti siūlymus, išsiaiškinti rūpimus klausimus, kartu spręsti problemas. Pedagogai susipažįsta su ugdytinių šeimomis, jų poreikiais, lūkesčiais. Atskleidžiant tėvų dalyvavimą vaiko ugdyme užduotas klausimas: „Jūsų nuomone, kaip 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo ugdant lyderystę sistemoje galėtų prisidėti tėvai“? Pedagogių atsakymai pateikti 10 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Tėvų įtraukimas į lyderystės ugdymą ir pasiekimų vertinimą	Fizinė parama	„<...> Turėtų skatinti vaiką, suteikti sąlygas, skirti tam papildomas lėšas jeigu pastebima, kad vaikas yra lyderis, nes reikia šią savybę akcentuoti negalima į tai nekreipti dėmesio<...>“ (P3);	2
		<...> “Tėvai taip pat vertina vaikus, jeigu vaikas lyderis grupėje tada reikia tą lyderiškumą ugdyti ne tik grupėje. Žinoma geriausia parama tai fizinė<...>“ (P4);	
	Emocinė parama	„<...> Šeima turi ugdyti savarankiškumą, pasitikėjimą savimi<...>“ (P2);	4
		„<...> Galėtų palaikyti, skatinti dalyvauti savo vaiką įvairiose veiklose<...>“ (P1);	
		„<...> Šeima vaiką turi priimti kaip savarankišką asmenybę<...>“ (P2);	
		„<...> Labai daug skatinti, motyvuoti, padrąsinti, palaikyti<...>“ (P3);	
	Tėvų vertinimas	„<...> Manau tėvai taip pat turi vertinti savo vaikus, bendraujant su pedagogu, pastebėti vaiko trūkumus ir pasiekimus, lyderystę reikia ugdyti ir plėsti<...>“	1

10 lentelė. 5 metų vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo ugdant lyderystę tėvų dalyvavimas vertinimo sistemoje.

Šioje lentelėje galima pastebėti, kad dauguma pedagogų šeimai teikia emocinės pagalbos pirmenybę. P1 informantė įvardijo vaiko skatinimą ir palaikymą įvairiose veiklose. P2 Informantė akcentavo, kad šeima lyderį vaiką turi priimti, kaip savarankišką asmenybę. P3 pedagogė akcentavo padrąsinimą ir palaikymą ugdant lyderystę. Kiekvienam reikia palaikymo ir paskatinimo taip pat ir vaikui, kuris nori dalyvauti ir būti aktyvus. Galima ne tik emocinę paramą suteikti tačiau ir fizinę.

Vertinimo paskirtis – padėti vaikui tobulėti, atskleisti, ką jis jau žino ir gali, o ne sutelkti dėmesį į tai, ko jis nežino arba negali atlikti. Pedagogas vertina kiekvieną vaiką ir pastebi jo lyderystę grupėje. Informantai dalijosi patirtimi atsakydami į šį klausimą: „Kokios turite asmeninės patirties ugdant 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“? Pasisakymai aprašomi 11 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Požymiai atskleidžiantys	Išsiaiškinimas	„<...> Pirmiausia pedagogas turi tiksliai apibrėžti lyderio sąvoką ir juos pastebėti savo grupėje, nes tai tikrai sudėtingas procesas<...>“ (P1);	2
		„<...> Manau, kad reikia pastebėti lyderius vaikus tada juos vertinti<...>“ (P3);	

vaikų lyderystę	Aktyvumas	„<...> Visi vaikai yra išskirtiniai, tačiau lyderiai vaikai pasireiškia ypatingu aktyvumu ir susidomėjimu jam patinkančia veikla<...>“ (P2);	2
		„<...> Tikri lyderiai vaikai yra aktyvūs vaikai<...>“ (P1);	
	Logika	„<...> Šie vaikai pasižymi mąstyumu, sąvokų gausa, noru veikti ir pasiekti tam tikrus rezultatus<...>“ (P2);	2
		<...> “Lyderiai vaikai, protingi vaikai, jie viską žino ko paklausi, gali spręsti problemas, padėti pedagogui, tai grupės lyderiai, aktyviausi vaikai, lankantis įvairius užsiėmimus, dalyvaujantys visose veiklose<...>“ (P4);	

11 lentelė. Asmeninė patirtis ugdant 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Pedagogės pateiktė įvairių asmeninių patirčių, kaip reikia pastebėti lyderius vaikus. Visų pirmiausiai reikia pastebėti lyderį vaiką, po to galima jį nukreipti tinkama linkme ugdytis toliau. Informantės išskyrė vaikų aktyvumą ir logiką. Lyderiai vaikai pasižymi aukšta saviverte.

Ikimokyklinio ugdymo pokyčiai kelia vis didesnius reikalavimus ugdymo įstaigų pedagogų kompetencijoms, didina jų atsakomybę už vaikų ugdymosi turinio kokybę. Todėl ugdymo procese pedagogas atlieka ypač svarbų vaidmenį, jis turi priartėti prie vaiko taip, kaip tai daro mama ir tėtis, kad vaikas susikurtų pasitikėjimo ir saugumo jausmą. Prie kiekvieno vaiko pedagogas turi mokėti prieiti ir tinkamai jį įvertinti, dažniausiai pedagogai susiduria su įvairiais sunkumais. Paskutiniu klausimu paprašyta informantų atsakyti: „Su kokias sunkumas susiduriate atskleidžiant vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimą ugdant lyderystę pasižyminčius vaikus“? Sunkumų atsakymai pateikiami 12 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Iškilę sunkumai atskleidžiant vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimą	Laiko stoka	„<...> Ne visada spėjama viską padaryti, dirmane su didele grupe vaikų, o lyderiai vaikai dažniausiai jau būna savarankiški<...>“ (P1);	4
		„<...> Labai trūksta laiko vertinant vaikus, nes vaikai aktyvūs, žingeidūs jiems turi skirti visą savo dėmesį<...>“ (P2);	
		„<...> Atskleisti lyderį vaiką užtrunka labai ilgai<...>“ (P3);	
		<...> “Pats didžiausias iškiriamas trugdis yra laikas, jo labai trūksta mūsų darbe <...>“ (P4);	

	Vaikų skaičius	„<...>Mes žinome, kad su 20 vaikų pastebėti ir dirbti tik su lyderiais neįmanoma<...>“ (P3);	2
		„<...>Per daug vaikų grupėje<...>“ (P1);	
	Dokumentavimas	„<...>Kaip ir minėjau, dokumentacija reikia daug rašyti, apie vaikus todėl mažai lieka laiko bendravimui, vaikai veikia savarankiškai<...>“ (P2);	1

12 lentelė. Iškilę sunkumai atskleidžiant vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimą ugdant lyderystę pasižyminčius vaikus.

Apibūdinant iškilusius sunkumus atskleidžiant vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimą ugdant lyderystę pasižyminčius vaikus pedagogės išskyrė laiko stoką. Informantės įvardijo, kad didžiausias trugdis pastebinti ir vertinant lyderystę yra laikas. Per didelis vaikų skaičius grupėje taip pat vienas iš minusų, kuris neleidžia pedagogui tinkamai dirbti grupėje. Diskutuojuama ir dėl dokumentavimo gausos vertinant lyderystę.

Apibendrinant galima teigti, kad pastebėti lyderius vaikus galima, bet juos vertinti ir nukreipti tinkama linkme sudėtinga. Kiekvienas vaikas vertinamas kokybiškai atkreipiant dėmesį į vaikų pasiekimų žingsnius. Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, kad apklausti pedagogai, dirbantys Klaipėdos lopšeliuose – darželiuose, supranta, kas yra kokybiškas vaikų pasiekimų vertinimas ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Pasak informantų vertinimas yra labai reikalingas procesas. Vaikų pasiekimų vertinime dalyvauja ir tėvai suteikdami įvairių pagalbą. Kiekvienas pedagogas susiduria su įvairiais sunkumais vertinant lyderystę. Tyrime dalyvavę pedagogai grupėje susiduria su lyderiais vaikais ir apibūdina jiems būdingus bruožus. Lyderių vaikų individuliai nevertina, nes įvardyta problema laiko stoka ir didelis vaikų skaičius grupėje.

2.4.2. Socialinio - pedagoginio tyrimo rezultatų analizė

Mąstymo psichologija – viena iš labiausiai išvystytų psichologijos mokslo sričių. Mąstymas yra jautimais nepažystamų tikrovės daiktų ar reiškinių bei sudėtingų santykių pažinimo procesas. Mąstydamas vaikas praplečia jutimo pažinimo galimybes, nes jo dėka galime gauti tokią informaciją, kurios jutimo organais negausime. Savo mintis vadiname vidine kalba. Tačiau būna atvejų, kai žmogus neįstengia savo minčių išreikšti žodžiais. Kadangi kasdien visuomenė tobulėja, kai reikia, kad kiekvienas iš mūsų sugebėtų kritiškai mąstyti. Todėl kritiškai mąstyti reikia pradėti mokytis jau nuo pat kūdikystės. Sąvokinis mąstymas. Sąvokos užtikrina mūsų mąstymo ekonomiškumą. Nuspręsdami, kad objektas gali būti

apibūdinamas tam tikra sąvoka, mes priskiriame objektą tam tikrai klasei - jį kategorizuojuame. Aišku ne visas problemas išsprendžiame teisingai, spręsdami kai kurias situacijas mes kartais klystame. Spręsdami problemas, galime žengti nuosekliai žingsnis po žingsnio. Sprendimų priėmimą įtakoja dar keletas veiksnių. Priimdami sprendimus dėl sumų mes linkę daryti procentinius palyginimus, o ne palyginimus absoliutinėmis sumomis. Be to ieškodami sprendimo mes linkę siekti informacijos, kuri patvirtina mūsų nuomones, įsitikinimus ir variantus, o ne informacijos, kuri juos paneigia. Tai kartais trukdo laiku suprasti sprendimą.

Užduotis, kurias vaikams paaiškinau žodžiu: “Štai matai keturis paveikslėlius, tau reikės išrinkti vieną, kuris netinka ir pasakyti kodėl šis piešinys netinka”. Kai atsako į pirmą užduotį, atverčiu antrą užduotį ir taip, kol išsprendžia visas. Pirmo vaiko atsakymai pateikti 13 lentelėje.

Tiriamasis	Užduoties Nr.	Uždavinio sprendimo vertinimas	Sprendimo paaiškinimo vertinimas	Tiriamojo elgesys
V1	1	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes kopūstas, svogūnas ir morka yra daržovės.	V1 buvo susikaupęs, atsakinėjo labai greitai, ties kai kuriais paveikslais tiriamasis stabtelėdavo ir dar kartą pergalvodavo pasirinktą variantą, neapgalvodavo savo atsakymų, baigiant tyrimą atsakymus spėliodavo, neteisingų užduočių pasirinkimo paaiškinti nemokėjo.
	2	Neteisingas	orientuotas į atsitiktinius išorinius požymius, nes gaidys nededa kiaušinių.	
	3	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes meškiukai yra animacinių filmukų veikėjai.	
	4	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes zuikis, lapė ir stirna yra laukiniai gyvūnai o tigras gyvena zoologijos sode.	
	5	Neteisingas	orientuotas į atsitiktinius išorinius požymius, pieštukai nes su jais rašoma	
	6	Neteisingas	orientuotas į atsitiktinius išorinius požymius, nes bitė, skruzdė ir žiogas turi keturias kojas ir ropoja žeme, o kregždė skraido.	

	7	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes kėdė yra baldas.	
	8	Neteisingas	orientuotas į atsitiktinius išorinius požymius, nes cirtina yra labai rūgšti ir ji man nepatinka.	

13 lentelė. V1 tiriamojo atsakymai

Pirmiausia buvo parodomas paveikslukas Nr.1 (priede) daržovės ir vienas vaisius. V1 atsakė teisingai, nes kopūstas, svogūnas ir morka yra daržovės. Į antrą paveikslėlį Nr.2 (priede) atsakyta neteisingai, nes paaiškinta, kad gaidys kiaušinių nededa. Turėjo būti atsakyta, kad tai naminis paukštis. Į trečią paveikslėlį Nr.3 (priede) atsakė teisingai: atskyrė mergaitę nuo animacijų filmų veikėjų. Į ketvirtą Nr.4 (priede) klausimą V1 atsakė teisingai, nes liūtai Lietuvoje gyvena tik zoologijos sode. Penktame klausime Nr.5 (priede) buvo atsakyta neteisingai, pasirinkti pieštukai, o turėjo būti pasirinkta mašinėlė, nes ji viena yra žaislas. Atsakant į šeštą klausimą Nr.6 (priede) V1 atsakė neteisingai pasirinko kregždę, jis ji turi mažiau kojų. Septintame paveikslėlyje Nr.7 (priede) V1 pasirinko teisingai, argumentuodamas, kad kėdė yra baldas. Paskutiniame paveikslėlyje Nr.8 (priede) V1 pasirinko citriną, sakydamas, kad ji nepatinka, atsakyta turėjo būti: citrina, nes jis yra tropinis vaisius. Tiriamasis padarė 4 klaidas atsakinėdamas.

Motyvacija, padėdama vystyti lyderystės ugdymo procesą, skatina ją įsitvirtinti visuose gyvenimo aspektuose. Kadangi lyderis gali būti geras ir blogas arba tiesiog vidutinis, todėl motyvacija atlieka svarbią funkciją, ypač, jeigu ji nuo pat mažens yra vidinė. V2 tiriamojo atsakymai pateikti 14 lentelėje.

Tiriamasis	Užduoties Nr.	Uždavinio sprendimo vertinimas	Sprendimo paaiškinimo vertinimas	Tiriamojo elgesys
V2	1	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes kopūstas, svogūnas ir morka yra daržovės.	V2 buvo ramus, kartais sėdėdamas nukreipdavo dėmesį į kitus vaikus, po kiekvieno atsakymo vaikas klausdavo ar teisingai atsakė.
	2	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes žąsis, antis ir gaidys yra naminiai gyvūnai.	
	3	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes jie filmukų veikėjai	

	4	Neteisingas	orientuotas į atsitiktinius išorinius požymius, stirna nes ji turi ragus.
	5	Neteisingas	orientuotas į atsitiktinius išorinius požymius, mašina nes su ja reikia žaisti.
	6	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes bitė, skruzdė ir žiogas yra vabzdžių klasės, o kregždė yra paukštis.
	7	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes kėdė yra baldas o virdulys, puodelis ir puodas yra skirti gaminti maistą.
	8	Neteisingas	orientuotas į atsitiktinius išorinius požymius, grybas nes jis auga miške.

14 lentelė. V2 tiriamojo atsakymai.

Iš lentelės Nr.14 matome, kad tiriamasis į penkis iš aštuonių klausimų atsakė teisingai. Į pirmą klausimą Nr.1 (priede)V2 atsakė teisingai ir išskyrė kriaušę, kuris yra vienintelis vaisius. Antrajame paveikslėlyje Nr.2 (priede) vaikas pasirinko gaidį, sakydamas kad jis gyvena kaime. Į trečiąjį paveikslėlį Nr.3 (priede) vaikas ilgai žiūrėjo ir pasirinko mergaitę, kuri nėra iš animacinių filmukų. Tiriamasis neteisingai atsakė į ketvirtą klausimą, Nr.2 (priede), nes iš matomų gyvūnų tik stirna turi ragus. Į penktą klausimą Nr.5 (priede) V2 atsakė taip pat neteisingai, argumentuodamas, kad su mašina reikia žaisti. Atsakydamas į šeštą klausimą Nr.6 (priede) V2 pasirinko paukštį, nes jis vienintelis paukštis. Septintajame paveikslėlyje Nr.7 (priede) ugdytinis pradžioje buvo pasirinkęs puodelį, tačiau greit nuomonę pakeitė ir pasakė, kad kėdė netinka ir tai yra baldas. Į aštuntą klausimą Nr.8 (priede) vaikas atsakydamas pasirinko grybą, sakydamas, kad tai miško augalas, o kiti ne. Apibendrina galima teigti, kad tiriamasis atliko užduotį ramiai ir geriau už V1 tiriamąjį, pastebėta, kad jis daugiau bendravo ir kalbėjo apie matomus paveikslėlius.

Lyderystės ugdymas nuosekliai vystosi, kai vaikai turi galimybę mokytis žaisdami ir tuos žaidimus perkelti į namus. Mat suaugusieji, vaiko artimieji, gali padėti arba užslopinti vaiko lyderystės reiškimąsi. Vaikai, matydami teigiamą jiems pačių artimiausių žmonių pavyzdį, vėliau tokį patį šeimos modelį kurs ir patys. V3 lyderio atsakymai pateikti 15 lentelėje.

Tiriamasis	Užduoties Nr.	Uždavinio sprendimo vertinimas	Sprendimo paaiškinimo vertinimas	Tiriamąjo elgesys
V3	1	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes kopūstas, svogūnas ir morka yra daržovės.	V3 buvo susikaupęs ir susikoncentravęs į gautą užduotį, atsakinėjo pagalvodamas.
	2	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes žąsis, antys ir gaidys yra naminiai gyvūnai.	
	3	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes jie filmukų veikėjai.	
	4	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, tigras, nes jis gyvena zoologijos sode.	
	5	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, mašina nes ji nėra mokymosi priemonė	
	6	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes bitė, skruzdė ir žiogas yra vabzdžių klasės, o kregždė yra paukštis.	
	7	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, nes kėdė yra baldas o virdulys, puodelis ir puodas yra skirti gaminti maistą.	
	8	Teisingas	orientuotas į bendrus esminius požymius, citrina, nes tai tropinis vaisius	

15 lentelė. V3 tiriamojo atsakymai.

Iš lentelės Nr.15 matome, kad tiriamasis į visus pateiktus klausimus atsakė teisingai. Į pirmąjį klausimą Nr.1 (priede) tiriamasis atsakė, kad kriaušė yra vaisius, visi kiti trys daržovės. Matydamas antrą paveikslėlį Nr.2 (priede) vaikas pasirinko gandrą ir pasakė, kad tai paukšis, kuris žiemą išskrenda į šiltus kraštus. Atsakyti į trečią klausimą Nr.3 (priede), tiriamajam pasirodė lengva jis iškart pasakė, kad

mergaitė tai žmogus, o likę trys animacinių filmukų veikėjai. Ugdytinis atsakydamas į ketvirtąjį klausimą Nr.4 (priede) taip pat nesuklydo ir pasirinko tigrą. Atsakynėdamas į penktąjį klausimą vaikas užtruko šiek tiek ilgiau, garsiai kalbėjo ir sakė, kam yra skirta knygelė, pieštukai ir trintukas. Vaikas nusprendė, kad automobilis prie jų nederą ir pasirinko teisingai. Likę trys klausimai V3 taip pat nepasirodė labai sudėtingi ir jis juos atsakė teisingai. Vaikas atsakynėdamas nebuvo suklydęs ar bent kartą pakeitęs savo nuomonę, jo atsakymuose galima išvėgti lyderio savybėms priskiriamus bruožus. Pedagogas tai pat abibūdino, kad šis tiriamasis pasižymi lyderio savybėmis.

Apibendrinant galima teigti, kad pasirinkti tiriamieji pasižymėjo lyderio savybėmis, todėl buvo siūloma jiems atlikti socialinį pedagoginį eksperimentą. Vaikai aktyviai, drąsiai apibūdino paveikslėlius. Kiekvienas tiriamasis individualiai atliko darbą. Vienas vaikas nepadarė klaidos atsakinėjant. Lyderio savybėmis pasižymėjo V3 vaikas. Galima daryti išvadą, kad svarbiausios lyderio savybės yra pasitikėjimas savimi, iniciatyvumas, atkaklumas, dominavimas, patikimumas, siekiantis tikslų, įkvepiantis kitus, veiklumas. Lyderis turi rodyti pavyzdį komandos nariams, žinoti jų privalumus bei trūkumus. Lyderiui svarbu dominuoti. Šie vaikai taip pat atskleidė lyderystę atsakinėjo į pateiktus klausimus, pasakė kodėl pasirinko savo variantą. Lyderiai vaikai pasižymi drąsa ir noru būti pirmu. Lyderystės gebėjimų skatinimui svarbi aplinka, kuri priklauso nuo tokių dalykų: kai žmogus turi galimybę su įgudimu dalyvauti lyderystės veikloje, keičiasi jo požiūris į aplinkinį pasaulį, pasiekia aukštesnę dorovinę kultūrą, gali spręsti sudėtingus klausimus, sudaro sąlygas kitiems patirti panašių dalykų bei mokytis. Galime daryti išvadą, kad lyderystės gebėjimai formuojasi šeimoje, tačiau atsiskleidžia ir yra vertinami ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

DISKUSIJOS

Atliktas tyrimas atskleidė, kad 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimas ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje yra aktuali ir mažai tyrinėta tema. Lyderystė yra būtina ne vien dėl sugebėjimo vadovauti. Lyderio savybės, kurios buvo nustatytos dar 1990 m., tačiau jos aktualios ir šiandien. Nes dabartinis gyvenimas yra daug spartesnis, modernių technologijų dalyvavimas net ikimokykliniame, pradiniam ugdyme verčia jaunąją kartą, o kartu ir jų ugdytojus, priimti naujus iššūkius, nes tai, kas šiandien nauja, rytoj bus sena. Taigi lyderystė yra kiekvieno ugdomojo dalyko sudedamoji dalis. Jei anksčiau ugdyme vyravo autokratiniai santykiai, tai šiandien privaloma laikytis demokratiškumo principų. Demokratiškas lyderis geba išlaikyti šalia savęs sekėjus, nes be jų jis būtų ne lyderis, įkvėpti, palaikyti juos. Ugdymo plėtotės centras, pradėjęs rengti lyderių mokymus Lietuvoje, specialistus kvietėsi iš užsienio šalių. Taigi kitose šalyse lyderystės ugdymas yra labiau pažengęs nei Lietuvoje.

Remiantis B. Pont, D. Nusche, H. Moorman 2008 m. paskelbta ataskaita apie lyderystės ugdymo strategijas įvairiose šalyse, galima teigti, kad lyderystė padeda atsiskleisti visiems. Lyderystę ugdo tinkamai motyvuoti pedagogai, vaikai. Vaikas būdamas lyderiu, pasitikėdamas savimi, suteikia įkvėpimo. Be to, ugdymas yra orientuotas į vaiką, jam leidžiama įgyti kuo daugiau patirties. Lyderis yra pavyzdys visiems, ir tai įrodo ne tik atlikti kokybiniai tyrimai, bet ir išnagrinėta literatūra. Nustačius etapus ir suradus savyje stipriasias savybes, galima įgyti vadinamųjų naujų įpročių, kurie, einant laikui, tampa įprasti. Jei naujieji įpročiai yra naudingi asmenybės vystymui, tuomet pasikeičia visas mąstymas, elgesys, troškimai.

Labai panašiai lyderystę ir jos etapus apibūdina ir V. Šilingienė (2012) knygoje „Lyderystė“. Remiantis autore, lyderystė nusakoma kaip savo asmeninių savybių perdavimas, įteigimas kitiems asmenims, kuriant bendrą rezultatą. O lyderis apibūdinamas kaip „<...> asmuo, kuris remdamasis savo individualiomis savybėmis ir autoritetu daro įtaką kitiems žmonėms“ (Šilingienė 2012). Tačiau V. Šilingienė pabrėžia, kad ne visuomet lyderis yra tikrai geras lyderis, nes žmonės gali sukurti dirbtiną lyderio įsivaizdavimą, nors jis pats gali ir neturėti jam priskiriamų savybių. Ilgai išliekančia ir efektyvia lyderyste Andy Hargreaves ir Dean Fink (2008) knygoje „Tvarioji lyderystė /Ar tam, ką kuriate, lemta išlikti?“ apibūdina kaip tvarią lyderystę, kurios pagrindinis herojus – lyderis yra charizmatiška asmenybė. Taigi šie autoriai taip pat išskiria lyderio asmenines savybes, tačiau jie pažymi, kad neretai lyderiai perdega. Lyderystę autoriai lygina su asmenybe, sugebančia valdyti verslą, net jei tas verslas – švietimo sistema.

Remiantis D. Golemanu, nebūtina būti labai protingu, tačiau reikia turėti šias savybes, kurios leidžia pritraukti kitų žmonių dėmesį, valdyti situaciją, įsijausti į kitų jausmus, tinkamai motyvuoti kiekvieną savo žingsnį, susitvarkyti esant nepalankioms situacijoms ir nukreipti jas tikslo link. Tai nereiškia, kad žmogus turi būti savanaudis, nes tikras lyderis yra jautrus kitiems ir žinantis, kokius darbo metodus reikia taikyti, norint paskatinti kitą žmogų dirbti. Ši elgesį galima pavadinti bendradarbiavimu.

R. Žukauskienė (2001) teigia, jog spręsti problemas gali padėti suaugusieji, taip pat ikimokyklinio ugdymo įstaigoje vaikai išmoksta kurti grupes, o tai reiškia, kad juos suburia lyderis. Todėl lyderystės bruožai gali pasireikšti gana anksti. Šiuolaikiniame pasaulyje yra įvairiausių metodų, kuriais galima ugdyti lyderystę. Ji gali būti ugdoma per visas pamokas. Tam, kad ugdymo procesas palengvėtų, galima naudoti informacines technologijas. Jų pagalba paruošti pranešimai vaikams yra daug įdomesni, ypač, jei nėra galimybių vaikus ugdyti gamtinėje aplinkoje arba vaikams dėstomas dalykas nesukelia smalsumo.

IŠVADOS

Atlikus teorinį bei empirinį tyrimą, galima formuluoti tokias išvadas:

1. 5 metų vaikų lyderystė – tai yra charakterio (asmeninių) savybių, elgsenos, įgūdžių, gebėjimų ir kompetencijų visuma, kurią pripažįsta ir vertina kiti. Lyderis pasižymi lyderiui būdingomis asmeninėmis savybėmis bei kompetencijomis – jis yra gebantis pažinti bei suvokti save, pasirūpinti savimi ir kitais, savarankiškas, savivaldus, rodantis gerą, tinkamą pavyzdį kitiems, įkvepiantis kitus, atsakingas. Svarbu jau nuo mažens ugdyti lyderystės raiškai svarbias kompetencijas, pradedant nuo lyderystės sąvokos įsisąmoninimo, savęs pažinimo, gebėjimų būti ir veikti socialinėje aplinkoje, ir palaipsniui pereinant prie visų svarbiausių 21-jame amžiuje kompetencijų ugdymo. Dokumentavimo procesas yra ilgalaikis ir nenutrūkstamas procesas. Vaiko pasiekimų vertinimo aplankuose kaupiami vaikų kūrybiniai darbai, specialistų ir tėvų atsiliepimai apie vaiko ugdymo pasiekimų rezultatus. Gavus tėvų sutikimą, kaupiama vaizdo medžiaga, iliustruojanti vaiko ugdymosi pasiekimų augimą. Dokumentavimo procesas vyksta ilgą laiką, nes jame fiksuojamas vaiko pažangumas pradėjus ir baigus lankyti darželį. Šio proceso metu pedagogas ne tik kaupia informaciją, tačiau informuoja tėvus apie vaiko daromą pažangą ir lyderystę grupėje. Teorinėse nuostatose atskleidžiama lyderio sąvoka, kuri analizuojama baigiamajame darbe.

2. Atlikus kokybinį tyrimą, nustatyta, kad dauguma respondentų tikslingai apibūdina lyderio sąvoką. Apibendrina ikimokyklinio ugdymo institucijose vykdomo lyderio vertinimo proceso analizę. Pedagogai išties atsakingai žiūri į savo darbą ir labai stengiasi kuo geriau pažinti kiekvieną vaiką, tinkamai ir kokybiškai jį įvertinti pasirinkdami tam tinkamiausią būdą. Pedagogai pripažįsta ugdytinių skatinimą, kaip reikšmingą pasiekimų vertinimo ir pažangos nustatymo proceso sudedamąją dalį. Taip pat pripažįsta, kad vaikų ugdymo pasiekimų ir lyderystės daromos pažangos aprašas yra reikalingas kaip orientyras, nurodantis, kaip tinkamai vertinti vaikų ugdymo pasiekimus ir fiksuoti daromą pažangą. Kokybinis tyrimas išryškino lyderystės raiškos problemas. Lyderystės raiškos galimybes slopina gausus dokumentų srautas, jų pastovi kaita, didelis vaikų skaičius grupėje. Pedagogų nuomonės tyrimo metu neišsiskyrė ir įvardijo kas yra lyderis, kaip jis atpažystamas ir ugdomas.

3. Socialinio – pedagoginio tyrimo „ketvirtas nereikalingas“ testo rezultatai atskleidė vaikų lyderystės žinias ir gebėjimą lyginti bei grupuoti daiktus. Vienas iš tiriamųjų atsakė teisingai į visus klausimus. Vaikas pradeda mąstyti logiškai 5 metų amžiaus po truputį vaikai pradeda taikyti loginį mąstymą. Lyderiai vaikai gali apibūdinti savo pasirinktą variantą, diskutuoti ir drąsiai reikšti nuomonę. Svarbu tai, kad tiriamieji buvo priskiriami lyderio savybėmis pasižyminčiais vaikams. Ugdytiniai buvo susipažinę su jiems pateiktais daiktais, augalais gyvūnais ir žinojo jų savybes. Tačiau kai kelių rūšių daiktus vaikams sunkiau sekėsi paaiškinti kodėl išskiria būtent tą daiktą. Galima teigti,

kad lyderiams vaikams reikia tinkamų sąlygų ugdyti ir vertinti. Lyderio savybėmis gali pasižymėti vaikas, tačiau tai vyksta įvairiose srityse. Atlikus socialinį pedagoginį tyrimą pastebima, kad loginiu mąstymu pasižymi ne visi lyderiai. Tinkamų rekomendacijų ir nuostatų, kaip įvertinti lyderius nėra tai atlieka grupės pedagogas.

REKOMENDACIJOS

Ikimokyklinio ugdymo pedagogams ir ugdymo įstaigoms:

1. Rengti pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programas, ieškoti galimybių gauti papildomą finansavimą, pritraukiant įvairių fondų finansinę paramą. Sudaryti sąlygas pedagogams tobulinti kvalifikaciją apie lyderių vaikų ugdymą ir tinkamą bei kokybišką vertinimą, jiems patogioje vietoje ir priimtinausiu laiku.
2. Atsižvelgiant į tėvų užimtumą ir siekiant užtikrinti efektyvų ir savalaikį tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą apie vaikų daromą pažangą ir lyderystės ugdymą keičiantis informacija, taikyti naujus tiek tėvams, tiek pedagogams priimtinus informacijos pateikimo būdus, naudojantis šiuolaikinėmis populiarėjančiomis komunikavimo priemonėmis (t.y. socialiniai tinklai, elektroninis paštas ir pan.).
3. Inicijuoti norminių dokumentų, reglamentuojančių ikimokyklinį ugdymą, pakeitimus, siūlant įtraukti nuostatas dėl galimybės ugdytinių tėvams tam tikromis sąlygomis tam tikrą laiką pavaduoti pedagogus – taip tėvai galėtų ne tik išsamiau susipažinti su ugdymo procesu, bet turėtų galimybę įvertinti, kokioje aplinkoje ugdomi jų vaikai, artimiau pažintų vaikų bendraamžius, be to, įvertintų pedagogams tenkantį darbo krūvį ir atsakomybę.
4. Gerinant ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo kokybę, atsižvelgti į pedagogų nuomonę dėl per didelio ugdytinių skaičiaus grupėse, siekti, kad ugdytinių skaičius grupėse būtų optimalus: mažinti ugdytinių skaičių arba didinti su vaikais dirbančių pedagogų skaičių.
5. Ieškoti įvairių savęs realizavimo sričių, sistemingai tobulinti kvalifikaciją, dalintis patirtimi, bendradarbiauti su pedagogais, tėvais, darželio administracija, aktyviai įsitraukti į ikimokyklinio ugdymo valdymą.
6. Kartu kurti pokyčiams ir lyderystės raiškai palankią organizacinę kultūrą.
7. Stengtis rodyti lyderystės pavyzdį vaikams.
8. Stengtis sukurti kuo palankesnes sąlygas lyderystės raiškai ikimokyklinėje įstaigoje.

LITERATŪRA

1. Barnard Ch. 2003. Organization and Management. Routledge: Harvard University Press.
2. Bernotienė R., Juraitienė I. ir kt. 2012. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimas [interaktyvus]. Vilnius: [žiūrėta 2015 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per Internetą: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:d0MEN7IaXggJ:www.upc.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/failai/Ikimokyklinio_am%25C5%25BEiaus_vaik%25C5%25B3_pasiekim%25C5%25B3_vertinimas._Metodiniai_patarimai.doc+%&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>.
3. Black P., Wiliam D. 2001. Inside the Black Box: Raising Standarts Throught Classroom. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. kovo 20d.]. Prieiga per internetą: <<http://weaeducation.typepad.co.uk/files/blackbox-1.pdf>>.
4. Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. 2008. Kokybinių tyrimų metodologija. Klaipėda: Jokužio leidykla.
5. Bitinas B. 2011. Edukologijos terminija: kokybė ir problemos. Klaipėdos universiteto leidykla.
6. Brejer M. 2005. A Disciplinary – Specific Approach to the Recognition of Prior Informal Experience in Adult Pedagogy: “rpl” as opposed to “RPL”. Studies in Continuing Education. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. kovo 20d.]. Prieiga per internetą: <<http://aeq.sagepub.com/content/60/5/419.abstract>>.
7. Bowman R. F. 2013. Learning Leadership Skills in Middle School. The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas.
8. Čibonis D. 2007. Svajonės link. Vilnius: Eugrimas.
9. Dahlberg G., Moss P., Pence A. 2001. Beyond Quality in Early Childhood Education and Care – Languages of Evaluation1. [interaktyvus]. [žiūrėta: 2015 m. kovo 20d.]. Prieiga per Internetą: <http://www.teacherswork.ac.nz/journal/volume5_issue1/moss.pdf>.
10. Fullan M. 2002. Principals as Leaders in a Culture of Change. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. kovo 07d.]. Prieiga per internetą: <http://www.michaelfullan.ca/articles_02/03_02.pdf>
11. Gaižauskienė I. 2014. Socialinių tyrimų metodai: apklausa. Mykolo Romerio universitetas.
12. Garalevičiūtė K. 2012. Ar mažasis talentas yra tikrasis? [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. sausio 4d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lyderiulaikas.smm.lt/lt/biblioteka/kvepianios-istorijos/lyderiistorijos/pokalbiai-su-lyderiais/612-ar-maasis-talentas-yra-tikrasis>.
13. Gruskey T. R. 2004. Profesinio tobulinimosi vertinimas. Vilnius: Garnelis.

14. Harris A., Muijs D. (2003). Leadership: principles and practice Institute of Education. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 10d.]. Prieiga per internetą: <http://www.nationalcollege.org.uk/media-dc8-33-teacher-leadership.pdf>.
15. Harris A. 2001 Building the capacity for school improvement. School Leadership and Management. Chicago.
16. Havard A. 2014. Dora lyderystė. Vilnius: Katalikų pasaulis.
17. Hoban G. F. 2002. Self-study of Teaching Practices Primer. [interaktyvus]. [žiūrėta: 2015 m. balandžio 20d.]. Prieiga per internetą: http://books.google.lt/books?id=E5h9O1845WMC&pg=PA152&lpg=PA152&dq=Hoban+G.F,+%282002%29.&source=bl&ots=FGQbz gRkJ&sig=nl26Gaa6_ul38iarTRxP6PG2z6g&hl=lt&sa=X&ei=a2VdULSKOaq7QbKkoHwBw&ved=0CDEQ6AEwAA#v=onepage&q=Hoban%20G.F%2C%20%282002%29.&f=false.
18. Hopkins P., Harris D. 2003. 10 teiginių apie sėkmingą lyderystę mokyklose. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 01d.]. Prieiga per internetą: http://www.lyderiulaikas.smm.lt/lt/attachments/291_straipsnis.pdf.
19. Indrašienė V., Žibėnienė G. 2014. Pasiekimų vertinimas ir įsivertinimas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
20. Informacinio leidinio „Švietimo naujienos“ 2011 m. Nr. 6 (306) priedas. Lyerių laikas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. balandžio 08d.]. Prieiga per internetą: https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/11/06_Lyderiu-laikas.pdf.
21. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. 2014. Parengė Švietimo ir mokslo ministerija. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. balandžio 12d.]. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf.
22. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo aprašas. 2008. Protokolas Nr.00-01. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. balandžio 08d.]. Prieiga per internetą: http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&cad=rja&uact=8&ved=0CEoQFjAF&url=http%3A%2F%2Fwww2008.vu.lt%2Fwp-content%2Fuploads%2Fkokybes%202520proceduros.doc&ei=8GNvU-KDAaev7QaV_YCYAQ&usg=AFQjCNEOh0zc QZnR0Hw9SxQUNGGA saZuUg&bvm=bv.66330100,d.ZGU.
23. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. 2015. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. kovo 24d.]. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/konkursai/kiti_konkursai/Ikimokyklinio%20ugdymo%20metodin%C4%97s%20rekomendacijos.pdf.

24. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011 – 2013 metų programa. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. kovo 1 d. Įsakymu Nr. V – 350. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. vasario 24d.]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/uploads/documents/Svietimas_ikimokyklinis/Programa-2011-03-01%28minstr.%20pasir.%29.pdf>.
25. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė. 2009. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. vasario 24d.]. Prieiga per internetą : <https://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Tyrimai/VPU%20tyrimo%20ataskaita/Ikimokyklinio,%20priesmokyklinio%20ugdymo%20turinio%20ir%20jo%20%20igyvendinimo%20kokybes%20analize%20Tyrimo%20ataskaita%202009%2011%2005.pdf>.
26. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. 2014. [interaktyvus]. Vilnius: [žiūrėta 2015 m. balandžio 08d.]. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf>.
27. Jankauskienė L., Monkevičienė O. 2006. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programoms rengti [interaktyvus]. Vilnius: [žiūrėta 2015 m. balandžio 08d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php?act=dl&t=u&mid=184&id=743>>.
28. Jonynienė V. 2004. Į kompetenciją orientuotas ugdymas. Žvirblių takas.
29. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos vadovas: patikros lapai (2005). Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Vilnius: Efrata.
30. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija. 1989. Nr. 60-1501. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. kovo 20d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ivaikinimas.lt/document_db/tfiles/113.htm>.
31. Kardelis K. 2017. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
32. Knight P. T., Yorke M. 2003. Assessment, Learning and Employability. London, Open University Press.[interaktyvus]. [žiūrėta: 2014 m. kovo 20d.]. Prieiga per internetą: <http://www.employability.ed.ac.uk/documents/Staff/HEABriefings/ESECT-3-Embedding_employability_into_curriculum.pdf>.
33. Kraujutaitytė L. 2003. Vertinimas nuolatinio institucinio mokymo(-si) procese. Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos Nr:6. Kaunas: VDU.
34. Kupčinskas A. 2012. Kauno miesto mokytojų metodinės veiklos sklaida VERTINIMAS UGDANT. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014 m. balandžio 08d.]. Prieiga per internetą: https://www.kpkc.lt/failai/dokumentai/educacines_patirties_bankas/gerosios_patirties_leidiniai/2012/2012.pdf

35. Lambert L. (2011). Lyderystės gebėjimai ir tvari mokyklos pažanga. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo aprūpinimo centras.
36. Landsbergienė A. 2010. Vadovavimo ikimokyklinėms ugdymo įstaigoms modelio teorinis ir empirinis pagrindimas: Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
37. Laužackas R. 2005. Profesinio rengimo metodologija. Monografija. Kaunas: VDU.
38. Laužackas R., Stasiūnaitienė E., Teresevičienė M. 2005. Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi. Monografija. Kaunas: VDU.
39. Leedy P. D. Ormrod J. E. 2005. Understanding research: Planing and Design. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
40. Luobikienė I. 2010. Sociologinių tyrimų metodika. Kaunas: Technologija.
41. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011, Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853; 2004, Nr. 103-3755, Nr. 120-4437; 2006, Nr. 73-2758; 2007, Nr. 43-1628, Nr. 77-3045, Nr. 81-3324; 2009, Nr. 89-3802, Nr. 93-3975; 2010, Nr. 15-701. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. kovo 20d.] Prieiga per internetą: <http://www.mprc.lt/file/svietimo%20istatymas/Svietimo%20istatymas_2011.pdf>.
42. Marzano R. J. 2005. Naujoji ugdymo tikslu taksonomija. Vilnius: Žara.
43. Martišauskienė E. 2008m. Pedagogų kompetencijų samprata ir modeliai. Pedagogų kompetencijos. Mentorius rengimo vadovėlis. Dėstytojo knyga. Vilnius: VPU.
44. Maxwell J. C. 2006. 21 Nepaneigiamos lyderystės dėsnis. Eugrimas: Vilnius.
45. Makutėnienė A. 2014. Vaikų lyderių gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 16d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/vartotoju-straipsniai/vaiku-lyderiu-gebejimas-bendrauti-ir-bendradarbiauti-su-bendraamziais/17218>.
46. Maslauskienė R. 2013. Lyderiais negimstama. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. sausio 14d.]. Prieiga per internetą: <http://mazylis.veidas.lt/lyderiais-negimstama/>.
47. Maslow A., Rodžersas K. 2006. Motyvacija ir asmenybė. Vilnius: Apostrofa.
48. Monkevičienė O. Ir kt. 2008. Ikimokyklinio ugdymo įvairovė: esama situacija ir visuomenės lūkesčiai. [žiūrėta 2019 m. kovo 20d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.google.lt/#q=Ikimokyklinio+ugdymo+%C4%AFvairov%C4%97+:+esama+situacija+ir+visuomen+s+lukesciai.+Mokslinio+tyrimo+ataskaita.+Vilnius.&spell=1>>.

49. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. 2015. Vilnius: LR Švietimo ir mokslo ministerija.
50. Neifachas S. 2008. Vaikų ugdymas darželyje: dabartis ir ateities perspektyva. Vilnius: UAB CIKLONAS.
51. Northouse P. G. 2009. Lyderystė. Teorija ir praktika. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
52. Norvilienė A. 2014. Kryptingas tarpkultūrinis studentų ugdymas, kaip tarpkultūrinės kompetencijos tobulinimo veiksnys (mokytojų rengimo universitete atvejis). Klaipėdos Universitetas.
53. Petkevičienė A. 2013. Individualizavimas ir diferencijavimas ikimokykliniame ugdyme. [Žiūrėta 2018 gegužės 11d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ikimokyklinis.lt/straipsnis/14564/>.
54. Pollard A. 2006. Refleksyvusis mokymasis. Vilnius: Garnelis.
55. Randienė A. Gudauskienė R. 2012. Stebėjimas - pagrindinis metodas, vertinant ikimokyklinio amžiaus vaiko pažangą ir pasiekimus. Kauno miesto mokytojų metodinės veiklos sklaida. Vertinimas ugdant [interaktyvus]. [Žiūrėta 2014 m. balandžio 08d.]. Prieiga per Internetą:<http://www.kpkc.lt/failai/dokumentai/educacines_patirties_bankas/gerosios_patirties_leidiniai/2012/2012.pdf>.
56. Rupšienė R. 2017. Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija. Klaipėda: KU leidykla.
57. Sabaliauskienė R., Rimkienė R. 2009. Kokybiškas ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas. Metodinė priemonė lopšelių auklėtojams, tėvams, ugdantiems vaikus nuo gimimo iki trejų metų. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014 m. balandžio 08d.]. Prieiga per Internetą:<<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php?act=dl&t=u&mid=180&id=739>>.
58. Segil L. (2002). Dynamic leader, adaptive organization: ten essential traits for managers. New York: Wiley.
59. Songailienė. V. 2008. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo sistema. Gimtasis žodis.
60. Sabaliauskienė R., Rimkienė R. 2009. Kokybiškas ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas. Švietimo ir mokslo ministerija.
61. Schafen B., Grundl B. 2013. Lyderystė paprastai/ LeadingSimple. Vilnius: Mano knyga.
62. Senge P., Cambron-McCabe NH., Lucas T., Smith B. 2008. Besimokanti mokykla.
63. Skarbalienė A. 2015m. Mokytojų mentorių lyderystės kompetencijos kaip studentų lyderystės kompetencijų ugdymo veiksnys. Daktaro disertacija. Klaipėda.

64. Skaržauskienė A. 2008. Sisteminis mąstymas kaip kompetencija lyderystės paradigmoje. Daktaro disertacija. Kaunas: ISM vadybos ir ekonomikos universitetas.
65. Stoner A. J. F., Freeman R. E., Gilbert D. R. J. 1999 Vadyba. Vilnius: Pligrafija ir informatika.
66. Szarkowicz D. 2006. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. Australija: Ligare Book Printers.
67. Šilingienė V. 2012. Lyderysė KTU Leidykla: Technologija.
68. Šimelionienė A. 2008. Kaip atpažinti vaiko gabumus? Metodinės rekomendacijos pedagogams, švietimo pagalbos specialistams ir tėvams.[interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 25d.]. Prieiga per internetą:<https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/10_Vaiko-gabumai.pdf.
69. Taylor J. 2008. Student Leadership: Friend Or Foe? Steps for Developing Effective Student Leadership. Choral Journal.
70. Tidikis R. 2003. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
71. Valantinas A. 2012. Ikimokyklinio ugdymo kokybė. Švietimo problemos analizė. Nr. 13(77). [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 25d.]. Prieiga per internetą:<http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Ikimokyklinio%20ugdymo%20kokybe.pdf.
72. Valuckienė J., Balčiūnas S., Katiliūtė E., Simonaitienė B., Stanikūnienė. 2015. Lyderystė mokymuisi: teorija ir praktika mokyklos kaitai. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2019 m. kovo 10d.]. Prieiga per internetą: <https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/Lyderyste-mokymuisi_teorija-ir-praktika-mokyklos-kaitai.pdf.
73. Valstybinės švietimo strategijos 2013 – 2022 metų nuostatomis 2013. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2019 m. kovo 10d.]. Prieiga per internetą: <https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf.
74. Vaiko gerovės politikos koncepcija. 2003m. 2012 m. gruodžio 3 d. Nr. A1-547[interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. kovo 20d.]. Prieiga per internetą: < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.438640/hzPaAPFwAJ>.
75. Vasiliauskaitė Z. (2012). Kaip išugdyti lyderį?. Žurnalas “Artuma” Nr 6. Vilnius.
76. Žadeikienė L. 2006. Ugdymo turinio atnaujinimo strategijos įgyvendinimo priemonių planas 2007/2012.[interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. kovo 01d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.smm.lt/veikla/docs/renginiai/070425/UTstrategijos%20priemoniu%20pl%20anas%20vedejams.Palanga.2007%2004%2028.pdf>>.
77. Želvys R. 2001. Švietimo vadybos pagrindai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
78. Žemonienė D., Kačiūšienė G. 2012. Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo darnos tarp šeimos ir ugdymo institucijos didinimas. Kauno miesto mokytojų metodinės veiklos sklaida.

Vertinimasugdant [interaktyvus]. [Žiūrėta 2014 m. balandžio 08d.]. Prieiga per internetą:<http://www.kpkc.lt/failai/dokumentai/educacines_patirties_bankas/gerosios_patirties_leidiniai/2012/2012.pdf>.

79. Žydžiūnaitė V. 2007. Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos. Mokomoji knyga. Kaunas: Technologija.
80. Wendt A. 1999. Social Theory of International Politics. (Cambridge: Cambridge University Press.

SANTRAUKA

Derkintytė. A. 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimas ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Darbo vadovas Prof. dr. R. Braslauskienė, Klaipėdos universitetas, Klaipėda, 2019, 66psl.

Raktažodžiai: vaikų pasiekimai ir pažanga, lyderystės vertinimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Temos aktualumas: mūsų šalies ugdymo turinys suprantamas ne kaip griežtai reglamentuota programa, o kaip tam tikras procesas, kuriame svarbi turima vaiko patirtis ir sąsajos su aktualiais socialinės kultūrinės jo gyvenamosios aplinkos poreikiais. Jis užtikrina ugdymo kokybę, padeda išvengti socialinės atskirties ir sudaro kuo palankesnes sąlygas kiekvienam vaikui įgyti, patirti ir plėtoti asmenines kompetencijas (*Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti*, 2015). Tikslios vaikų pasiekimų vertinimo informacijos apie lyderystę šiandien reikia pedagogams, tėvams ir vaikams. Įvertinę vaiko raidą, pažangos lygį galime planuoti veiklą, kurti aplinką, pasirinkti būdus bei metodus vaiko pažangos ir lyderystės vertinimui (Neifachas, 2008). A. Valantino (2012) pateiktame straipsnyje „*Ikimokyklinio ugdymo kokybė*“, plačiai aprašoma ir parodoma, kad kokybiškas ikimokyklinis ugdymas ir pažangos lygis padeda vėliau spręsti daugelį socialinių problemų – skurdą, nedarbą, mažina priklausomybes, gerina akademinį pasiekimą, daro teigiamą įtaką gyvenimo gerovei. Toliau plėtojant ikimokyklinio ugdymo sistemą Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo kokybė tampa ypač aktuali.

Objektas: 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimas ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Tikslas: išanalizuoti 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo galimybes ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teorinius pagrindus.
2. Ištirti pedagogų nuomonę apie 5 metų amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo galimybes ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.
3. Ištirti 5 metų amžiaus vaikų, pasižyminčių lyderio savybėmis, pažangos ir pasiekimų vertinimo galimybes ugdant jų lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, pusiau struktūrizuotas interviu, testas „ketvirtas nereikalingas“ eksperimento, turinio analizės metodas.

Pagrindinės išvados: Atlikus teorinį bei empirinį tyrimą, galima formuluoti tokias išvadas:

1. 5 metų vaikų lyderystė – tai yra charakterio (asmeninių) savybių, elgsenos, įgūdžių, gebėjimų ir kompetencijų visuma, kurią pripažįsta ir vertina kiti. Lyderis pasižymi lyderiui būdingomis asmeninėmis savybėmis bei kompetencijomis – jis yra gebantis pažinti bei suvokti save, pasirūpinti savimi ir kitais, savarankiškas, savivaldus, rodantis gerą, tinkamą pavyzdį kitiems, įkvepiantis kitus, atsakingas. Svarbu jau nuo mažens ugdyti lyderystės raiškai svarbias kompetencijas, pradedant nuo lyderystės sąvokos įsisąmoninimo, savęs pažinimo, gebėjimų būti ir veikti socialinėje aplinkoje, ir palaipsniui pereinant prie visų svarbiausių 21-jame amžiuje kompetencijų ugdymo. Dokumentavimo procesas yra ilgalaikis ir nenutrūkstamas procesas. Vaiko pasiekimų vertinimo aplankuose kaupiami vaikų kūrybiniai darbai, specialistų ir tėvų atsiliepimai apie vaiko ugdymo pasiekimų rezultatus. Gavus tėvų sutikimą, kaupiama vaizdo medžiaga, iliustruojanti vaiko ugdymosi pasiekimų augimą. Dokumentavimo procesas vyksta ilgą laiką, nes jame fiksuojamas vaiko pažangumas pradėjus ir baigus lankyti darželį. Šio proceso metu pedagogas ne tik kaupia informaciją, tačiau informuoja tėvus apie vaiko daromą pažangą ir lyderystę grupėje.

2. Atlikus kokybinį tyrimą, nustatyta, kad dauguma respondentų tikslingai apibūdina lyderio sąvoką. Apibendrina ikimokyklinio ugdymo institucijose vykdomo lyderio vertinimo proceso analizę. Pedagogai išties atsakingai žiūri į savo darbą ir labai stengiasi kuo geriau pažinti kiekvieną vaiką, tinkamai ir kokybiškai jį įvertinti pasirinkdami tam tinkamiausią būdą. Pedagogai pripažįsta ugdytinių skatinimą, kaip reikšmingą pasiekimų vertinimo ir pažangos nustatymo proceso sudedamąją dalį. Taip pat pripažįsta, kad vaikų ugdymo pasiekimų ir lyderystės daromos pažangos aprašas yra reikalingas kaip orientyras, nurodantis, kaip tinkamai vertinti vaikų ugdymo pasiekimus ir fiksuoti daromą pažangą. Kokybinis tyrimas išryškino lyderystės raiškos problemas. Lyderystės raiškos galimybes slopina gausus dokumentų srautas, jų pastovi kaita, didelis vaikų skaičius grupėje.

3. Socialinio – pedagoginio tyrimo „ketvirtas nereikalingas“ testo rezultatai atskleidė vaikų lyderystės žinias ir gebėjimą lyginti bei grupuoti daiktus. Vienas iš tiriamųjų atsakė teisingai į visus klausimus. Vaikas pradeda mąstyti logiškai 5 metų amžiaus po truputį vaikai pradeda taikyti loginį mąstymą. Lyderiai vaikai gali apibūdinti savo pasirinktą variantą, diskutuoti ir drąsiai reikšti nuomonę. Svarbu tai, kad tiriamieji buvo priskiriami lyderio savybėmis pasižyminčiais vaikams. Ugdytiniai buvo susipažinę su jiems pateiktais daiktais, augalais gyvūnais ir žinojo jų savybes. Tačiau kai kelių rūšių daiktus vaikams sunkiau sekėsi paaiškinti kodėl išskiria būtent tą daiktą. Galima teigti, kad lyderiams vaikams reikia tinkamų sąlygų ugdyti ir vertinti.

SUMMARY

Derkintytė. A. "Evaluation of progress and achievements in developing leadership skills of 5 year olds in pre-school institutions". Work manager Prof. dr. R. Braslauskienė, Klaipėda University, Klaipėda, 2019, 66 pages.

Keywords: children's progress and achievements, evaluation of leadership skill development in pre-school educational institutions.

Topic relevance: The educational content of our country can be understood not as a strictly regulated curriculum, but as a process that values the child's experience and the connections he has with the social and cultural aspects of his surroundings. This process helps to ensure educational quality, avoid social exclusion and creates the most favorable conditions for each child to acquire, experience and develop personal competences (Methodological recommendations for pre-school curriculum development, 2015). Parents, educators and children are all in need of a precise assessment of a child's leadership skills. After assessing a child's development and the level of progress, we can plan activities along with creating an environment and methods in order to evaluate the progression of a child's general development and leadership skills (Neifach, 2008). The article of A. Valantinas (2012) "Quality of Pre-school Education", describes and demonstrates at length that a quality pre-school education along with a level of progress, helps to resolve many social ills such as poverty, unemployment and addiction later in life, as well as improve academic performance and has a positive impact on a person's general well-being. The quality of pre-school education is particularly relevant when talking about further development of the pre-school education system in Lithuania.

Subject: Assessment of progress and achievements in developing leadership skills of 5 year olds in a pre-school institution.

Purpose: To analyse the possibilities of assessing the progress and achievements in developing leadership skills of 5 year olds in a pre-school institution.

Tasks:

1. To analyze the theoretical foundations of assessing the progress and achievements in developing leadership skills of 5 year olds in a pre-school institution.
2. To examine the opinion of educators regarding the possibilities of assessing the progress and achievements in developing leadership skills of 5 year olds in a pre-school institution.
3. To investigate the possibilities of assessing the progress and achievements of 5 year old children that exhibit qualities of leadership and in nurturing their leadership in a pre-school institution.

Methods: Analysis of scientific literature and documents, semi-structured interviews, using the content analysis method of the “ketvirtas nereikalingas” test experiment.

Main conclusions:

1. Analysis of scientific literature and documents has shown, that leadership for 5 year old children can be defined as a collection of certain character (personal) and behavioural traits, along with skills and competences that are recognized by others. A leader can be characterized by his personal qualities and competencies that are typical of a leader - he is capable of knowing and understanding himself, able to take care of himself and others, self-reliant, shows a good and proper example, is inspiring and responsible. It is of paramount importance to develop leadership abilities from an early age by starting from forming awareness of the concept, encouraging self-knowledge, fostering the ability to be and act in a social environment whilst gradually transitioning into the cultivation of all the most important competencies of the 21st century. The documentation process is a long-term and continuous process. Childrens' achievements assessment collections include children's creative work, specialist and parent feedback on the child's educational achievement outcomes. With the consent of the parents, video material is presented to illustrate the growth of the child's educational achievements. The documentation process takes a long time because it records the child's progress at the start and end of the nursery. In this process, the educator not only collects information but also informs the parents about the child's progress and leadership in the group.

2. After qualitative research, it was found that the majority of respondents purposefully describe the concept of leader. Summarizes the analysis of the leader assessment process in preschool education institutions. Educators are really responsible for their work and strive to get to know each child in the best way, to evaluate it properly and qualitatively by choosing the most appropriate way. Teachers recognize the promotion of learners as an important part of the process of assessment of achievement and progress. It also recognizes that the curriculum of child development achievements and leadership progress is needed as a benchmark for how to properly assess children's educational achievements and record progress. Qualitative research has highlighted the problems of leadership expression. Leadership expression opportunities are dampened by the high flow of documents, their constant change, and the high number of children in the group.

3. The "fourth unnecessary" test results of the socio-pedagogical study revealed the knowledge of children's leadership and the ability to compare and group things. One of the subjects answered correctly to all the questions. The child begins to think logically for children at the age of 5, starting to apply logical thinking. Leaders children can describe their choice, discuss and boldly express their opinion.

Importantly, the subjects were attributed to children with leadership qualities. The pupils were familiar with the objects and plants presented to them and knew their properties. However when several types of things make it harder for children to explain why it is that thing. It can be said that leaders need children to develop and appreciate the right conditions.

PRIEDAI

INTERVIU KLAUSIMYNAS PEDAGOGAMS

Klaipėdos Universiteto Socialinių ir Humanitarinių mokslų fakulteto Šeimos edukologijos ir vaiko teisių apsaugos studijų programos magistrantūros studentė Aurelija Derkintytė atlieką tyrimą, kurio tikslas – išanalizuoti 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo galimybes ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Apibendrinti tyrimo rezultatai bus panaudoti baigiamajame darbe „5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimas ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“. Tyrėjai svarbiausia Jūsų asmeninė nuomonė. Interviu anonimiškumas užtikrintas.

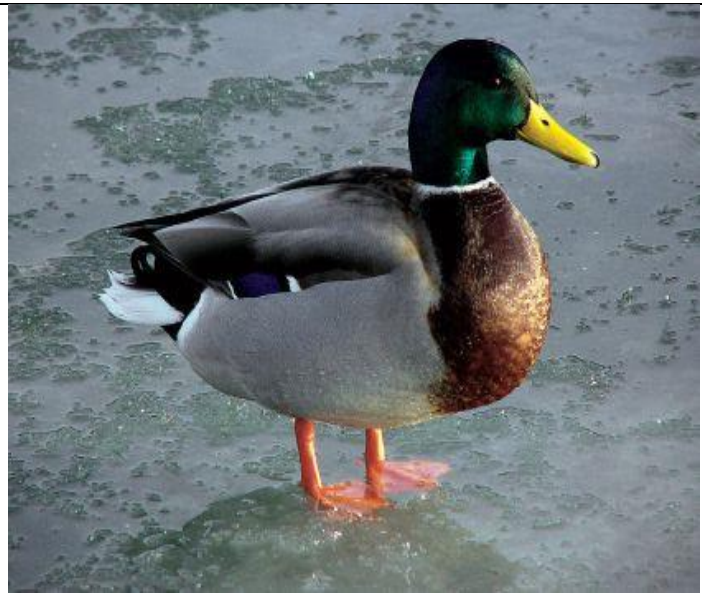
- Jūsų nuomone, kas yra kokybiškas vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimas ugdant lyderystę?
- Kaip suprantate vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratą ugdant lyderystę?
- Jūsų nuomone, kas svarbiausia 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinime ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?
- Ar reikalingas pasiekimų ir pažangos vertinimas ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, trumpai argumentuokite savo nuomonę?
- Jūsų nuomone, kaip pasireiškia lyderystė 5 metų amžiaus vaikams ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?
- Kaip manote, kodėl reikėtų ugdyti vaikų lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?
- Jūsų nuomone, kaip 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo ugdant lyderystę sistemoje galėtų prisidėti tėvai?
- Kokios turite asmeninės patirties ugdant 5 metų amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo ugdant lyderystę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?
- Su kokias sunkumas susiduriate atskleidžiant vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimą ugdant lyderyste pasižyminčius vaikus?
- Koks Jūsų pedagoginis darbo stažas?
- Koks Jūsų amžius?
- Kokia Jūsų kvalifikacija, išsilavinimas?

„Ketvirtas nereikalingas“

Nr. 1

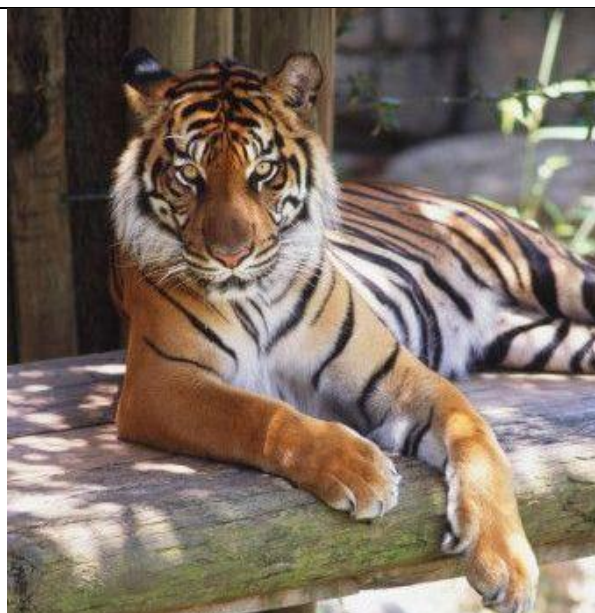
Nr. 2

Nr. 3

Nr. 4

Nr.5

Nr. 6

Nr. 7

Nr. 8

